

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

POIARES MADURO

της 11ης Ιανουαρίου 2006¹

1. Είναι κρατούσα, γενικώς, η άποψη ότι οι απλές καταστάσεις του καθημερινού βίου θέτουν νομικά προβλήματα τα οποία είναι εύκολο να επιλυθούν. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει και στην περίπτωση των σχέσεων μεταξύ γειτόνων. Μολονότι ορισμένες σχέσεις μεταξύ γειτόνων αποτελούν υπόδειγμα αρμονικής συνύπαρξης, δικαιολογώντας, έτσι, την παροιμία «κρείσσων φίλος εγγύς ή αδελφός μακράν οικών»², δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι η σχέση γειτονίας, όπως παρατήρησε κάποτε ένας διακεκριμένος νομικός, κατά βάση, «διδάσκει την αδελφότητα δια παραλείψεως: υπόμενε τον γείτονα σου και μην τον βλέπεις», αφού «συχνά είναι δυσκολότερο να συμπαθεί κανείς ή ακόμη να μη μισεί τον γείτονα του παρά τον συγγενή του που βρίσκεται αλλού»³. Επομένως, οι σχέσεις μεταξύ γειτόνων δημιουργούν συχνά περίπλοκες και, πολλές φορές, συναισθηματικά φορτισμένες νομικές διαφορές.

2. Στο πλαίσιο της παρούσας αίτησης του Oberster Gerichtshof, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει μια απλή κλασική περίπτωση, όπου ο κύριος οικοπέδου θέλει να αποτρέψει τις εκπομπές σε βάρος του ακινήτου του, οι οποίες, όπως ισχυρίζεται, προκαλούνται από εκπομπές προερχόμενες

από γειτονικό ακίνητο. Το γεγονός ότι αμφότερα τα εμπλεκόμενα ακίνητα δεν βρίσκονται στο αυστριακό έδαφος και το ότι οι επίμαχες εκπομπές προέρχονται από πυρηνικό εργοστάσιο προσδίδουν στην υπόθεση διακρατικό χαρακτήρα και κάποιου βαθμού πολυπλοκότητα.

3. Η υπόθεση θα εξεταστεί υπό το πρίσμα της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁴, όπως τροποποιήθηκε από τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, περί προσχώρησης του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας⁵, από τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982, περί προσχώρησης της Ελληνικής Δημοκρατίας⁶, από τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989, περί προσχώρησης του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας⁷, και από τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996, περί προσχώρησης της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημο-

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η πορτογαλική.

2 — Σολομώντος Παροιμίες, ΚΖ', στίχος 10.

3 — Carbonnier, J., *Droit Civil*, Tome 3, Les Biens, 19e édition refondue, 2000, PUF, Παρίσι, σ. 276.

4 — ΕΕ 1968, L 388, σ. 7.

5 — ΕΕ 1982, L 388, σ. 24.

6 — ΕΕ 1982, L 388, σ. 1.

7 — ΕΕ 1989, L 285, σ. 1.

κρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας⁸ (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών ή Σύμβαση).

4. Το προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο αφορά, κατ' ουσίαν, το αν τα δικαστήρια της Αυστρίας, όπου βρίσκεται το ακίνητο το οποίο υφίσταται τις εκπομπές, είναι αρμόδια να εκδικάσουν μια τέτοια αρνητική αγωγή, δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης, το οποίο αφορά «υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων».

I — Τα πραγματικά περιστατικά της κυρίας δίκης, η εφαρμοστέα νομοθεσία και το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα

5. Το ενάγον —το ομόσπονδο κράτος του Oberösterreich (στο εξής: ενάγον ή Land Oberösterreich)— έχει στην κυριότητά του ένα κομμάτι γης ευρισκόμενο στο βόρειο τμήμα του Oberösterreich, το οποίο χρησιμοποιείται για γεωργικές χρήσεις, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται η πραγματοποίηση δοκιμαστικών καλλιεργειών και, συγχρόνως, στεγάζει μία γεωργική σχολή. Η εναγόμενη είναι μια τσεχική επιχείρηση παραγωγής και διάθεσης ενέργειας, η ČEZ (στο εξής: ČEZ), η οποία λειτουργεί σε ιδιόκτητο οικοπέδο της το πυρηνικό εργοστάσιο Temelin, σε απόσταση 60 περίπου km από το ακίνητο του ενάγοντος.

6. Το Land Oberösterreich, ενεργώντας υπό την ιδιότητά του ως κυρίου του εν λόγω γηπέδου το οποίο επιδιώκει να προστατεύσει από τις απειλούσες αυτό εκπομπές, άσκησε αγωγή κατά της ČEZ ενώπιον του Linz Landesgericht, στις 31 Ιουλίου 2001. Στην ουσία, με την αγωγή αυτή ζήτησε από το δικαστήριο να υποχρεώσει την ČEZ να παύσει την προσβολή και να παραλείπει στο μέλλον τις προερχόμενες από τα ακίνητα στα οποία λειτουργεί το πυρηνικό εργοστάσιο Temelin εκπομπές ιοντιζουσών ακτινοβολιών σε βάρος των ανηκόντων στο ενάγον ακινήτων, στο μέτρο που υφίσταται, επί των ακινήτων του ενάγοντος, υπέρβαση των επενεργειών που θα προέρχονταν από πυρηνικό εργοστάσιο που λειτουργεί σύμφωνα με τις σήμερα γενικώς αναγνωριζόμενες τεχνικές προδιαγραφές.

7. Επικουρικός, το ενάγον ζήτησε να υποχρεωθεί άμεσα η εναγόμενη να μη θέτει τα ακίνητα του ενάγοντος σε κίνδυνο λόγω εκπομπών ιοντιζουσών ακτινοβολιών, προερχομένων από τα ακίνητα της εναγομένης, στο μέτρο που ο κίνδυνος αυτός υπερβαίνει τον κίνδυνο επενεργειών προερχομένων από πυρηνικό εργοστάσιο που λειτουργεί σύμφωνα με το αναγνωρισμένο επίπεδο της τεχνικής.

8. Η αγωγή ασκήθηκε ενώπιον του Linz Landesgericht, βάσει του άρθρου 364, παράγραφος 2, του αυστριακού αστικού κώδικα, του Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (στο εξής: ABGB), όπου ορίζεται ότι: «[ο] κύριος ακινήτου μπορεί να απαγορεύσει στον κύριο γειτονικού ακινήτου τις προερχόμενες από το γειτονικό αυτό ακίνητο επενέργειες από υγρά λύματα, καπνό, αέρια, θερμότητα, οσμές, θόρυβο, δονήσεις και παρόμοιες αιτίες, εφόσον οι εκπομπές αυτές υπερβαίνουν το σύνθηες, κατά τα ισχύοντα στον συγκεκριμένο τόπο, μέτρο και παραβλάπτουν ουσιαδώς τη συνήθη για την

⁸ — ΕΕ 1997, C 15, σ. 1.

περιοχή χρήση του ακινήτου. Σε κάθε περίπτωση, δεν επιτρέπεται η άμεση παροχή του ακινήτου χωρίς ειδικό νόμιμο τίτλο».

9. Κατά το άρθρο 354 του ABGB, «το δικαίωμα της κυριότητας συνίσταται στην εξουσία να διαθέτει κανείς κατ' αρέσκεια, αποκλείοντας κάθε άλλον, την ουσία και τις χρήσεις ενός πράγματος». Κατά το αυστριακό δίκαιο, κάθε πρόσωπο δικαιούται να προστατεύει το ακίνητό του από προσβολές άλλων με την άσκηση αρνητικής αγωγής (actio negatoria), η οποία εξασφαλίζει στον ενάγοντα την αναγνώριση της μη ύπαρξης άλλων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί του ακινήτου και αποκλείει οποιαδήποτε παράνομη προσβολή. Όπως αναφέρει το παραπέμπον δικαστήριο, η αγωγή για άρση επενέργειας και παράλειψής της στο μέλλον (η «Immissionsabwehrklage») του άρθρου 364, παράγραφος 2, του ABGB θεωρείται ως ένα είδος actio negatoria ή «Eigentumsfreiheitsklage», που σκοπό έχει να εξασφαλίζει ότι το ακίνητο δεν υπόκειται σε καμία επένεργεια τρίτων.

10. Το ενάγον υποστήριξε ενώπιον του Linz Landesgericht ότι οι ραδιενεργές και ιοντίζουσες ακτινοβολίες αποτελούν εκπομπές οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 364, παράγραφος 2, του ABGB και ότι η ραδιενέργεια που εκπέμφθηκε από το πυρηνικό εργοστάσιο στη φάση της δοκιμαστικής λειτουργίας του και, σε κάθε περίπτωση, η κατά την κανονική λειτουργία ή σε περίπτωση βλάβης μόλυνση του εδάφους που υπάρχει περίπτωση να επέλθει από ραδιενέργεια υπερβαίνει το σύνηθες για την περιοχή μέτρο και θίγει τη συνήθη χρήση των στην οικιστική, εκπαιδευτική και γεωρ-

γική εκμετάλλευση του ενάγοντος ευρισκόμενων ακινήτων. Κατά συνέπεια, πληρούνταν οι προϋποθέσεις ασκήσεως αγωγής για παύση και παράλειψη στο μέλλον εκπομπών στο ακίνητο ενώπιον του Linz Landesgericht, δυνάμει του άρθρου 364, παράγραφος 2, του ABGB, και το Linz Landesgericht είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί της υπόθεσης, δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης των Βρυξελλών.

11. Το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης των Βρυξελλών ορίζει ότι τα δικαστήρια του συμβαλλομένου κράτους της τοποθεσίας του ακινήτου έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία, «σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων και μισθώσεων ακινήτων».

12. Η ČEZ προέβαλε την ένσταση της έλλειψης διεθνούς δικαιοδοσίας ή τοπικής αρμοδιότητας, ισχυριζόμενη ότι το άρθρο 16 της Σύμβασης των Βρυξελλών δεν αποτελεί πρόσφορη νομική βάση για την αρμοδιότητα προκειμένου για αγωγές επί παραλείψεως εκπομπών όπως είναι η Immissionsabwehrklage. Η εναγόμενη υποστήριξε, αντιθέτως, ότι τέτοιου είδους αγωγές ανάγονται στο δίκαιο περί αδικοπραξιών και υπάγονται στο άρθρο 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης των Βρυξελλών. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

[...]

3) ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιοινεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός [...].»

δικαιωμάτων θα πρέπει να νοούνται οι υποθέσεις που αφορούν και επηρεάζουν την έκταση και την ύπαρξη κυριότητας και κατοχής επί ακινήτων και, συνεπώς, αντικείμενο των εν λόγω διαδικασιών θα πρέπει να είναι τα εν λόγω εμπράγματα δικαιώματα.

13. Πρόκειται για ειδική δικαιοδοσία σε σχέση με τη γενική δικαιοδοσία που προβλέπει το άρθρο 2 της Σύμβασης, κατά το οποίο «τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

14. Κατά την εναγόμενη, εκτός του ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 16 δεν απονέμει αρμοδιότητα για την εκδίκαση αγωγών για την παύση και παράλειψη στο μέλλον εκπομπών εφόσον έχει σχέση με μη συμβαλλόμενο κράτος, επιπλέον, με βάση το δημόσιο διεθνές δίκαιο, απόφαση αυστριακού δικαστηρίου επιβάλλουσα ασφαλιστικά μέτρα θα συνιστούσε παράνομη επέμβαση θίγουσα την εδαφική και νομική κυριαρχία της Δημοκρατίας της Τσεχίας και δεν θα μπορούσε να εκτελεστεί στο εν λόγω κράτος.

15. Το Linz Landesgericht απέρριψε την αγωγή του ενάγοντος. Δέχθηκε ότι η αποκλειστική δικαιοδοσία που καθιερώνει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Επομένως, κατά το εν λόγω δικαστήριο, ως υποθέσεις εμπραγμάτων

16. Περαιτέρω, το Linz Landesgericht έκρινε ότι δεν μπορούσε να αποφανθεί επί της αγωγής χωρίς να εξετάσει προηγουμένως αν υφίσταται επίσημα εγκεκριμένη εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 364 a του ABGB. Η διάταξη αυτή, η οποία καθιερώνει παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 364, παράγραφος 2, του ABGB, ορίζει ότι, οσάκις «η βλάβη προκαλείται από εγκατάσταση μεταλλείου ή εγκεκριμένη από την αρχή εγκατάσταση επί του γειτονικού ακινήτου, κατά τρόπο που υπερβαίνει τα αποδεκτά όρια, ο κάτοχος του ακινήτου μπορεί μόνο να ζητήσει δικαστικά την αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας, έστω και αν η ζημία προκλήθηκε από παράγοντες που δεν ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαδικασία έγκρισης ενώπιον της αρχής». Κατά το Linz Landesgericht, η έρευνα αυτή σχετικά με την ύπαρξη επίσημης έγκρισης της εγκατάστασης θα συνιστούσε βαρύτατη προσβολή της εθνικής κυριαρχίας της Δημοκρατίας της Τσεχίας.

17. Μετά από έφεση του ενάγοντος, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφάνισε εν μέρει την ως άνω απόφαση, απορρίπτοντας την ένσταση περί ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας των αυστριακών δικαστηρίων που προέβαλε η εναγόμενη, με την αιτιολογία ότι αγωγές για την παύση επενεργειών και παράλειψή τους στο μέλλον, όπως αυτή που προβλέπεται στο άρθρο 364, παράγραφος 2, του ABGB, διέπονται επίσης από το άρθρο 16 της Σύμβασης των Βρυξελλών.

18. Η εναγόμενη άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberster Gerichtshof, το οποίο, στη συνέχεια, υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί του ακολούθου ερωτήματος:

«Έχει η φράση “υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων” του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α΄, της Συμβάσεως για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, την έννοια ότι καλύπτει και (προληπτικές) αρνητικές αγωγές, με τις οποίες ζητείται η απαγόρευση εκπομπών από ακίνητο ευρισκόμενο σε γειτονικό κράτος —που δεν είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως— (στη συγκεκριμένη περίπτωση: επενεργειών από ιοντίζουσες ακτινοβολίες, προερχομένων από πυρηνικό εργοστάσιο στη δημοκρατία της Τσεχίας) σε ακίνητο της κυριότητας του ενάγοντος, σύμφωνα με το άρθρο 364, παράγραφος 2, του Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch [ABGB, (αυστριακού αστικού κώδικα)];»

II — Εκτίμηση

19. Στο πλαίσιο της ιστορικής εξέλιξης των δικαικών συστημάτων, αναπτύχθηκαν στα εθνικά δίκαια πολλά και ποικίλα νομοθετικά κείμενα προκειμένου να δοθούν λύσεις στα νομικά προβλήματα που ανακύπτουν στις σχέσεις γειτονίας. Κατά συνέπεια, όταν οι

σχέσεις αυτές έχουν στοιχεία διακρατικότητας, όπως στην παρούσα υπόθεση, όπου τα γειτονικά ακίνητα βρίσκονται σε δύο διαφορετικά κράτη, η νομική πολυπλοκότητα καθίσταται ακόμη μεγαλύτερη στο αρχικό στάδιο, από την άποψη της σύγκρουσης δικαιοδοσιών.

20. Πρέπει, προκαταρκτικώς, να επισημανθεί ότι ούτε υποστηρίχθηκε ούτε αποδείχθηκε ότι το ενάγον στην παρούσα υπόθεση διαφέρει καθ' οιονδήποτε ουσιώδη τρόπο από οποιαδήποτε άλλη ιδιωτική επιχείρηση. Το Land Oberösterreich δεν ενεργεί εν προκειμένω ως κρατικός φορέας, αλλά αποκλειστικά ως κύριος γηπέδου ευρισκόμενου στον βορρά του Oberösterreich, επί του οποίου λειτουργεί γεωργική σχολή. Το αυτό μπορεί να λεχθεί και για την ČEZ. Επομένως, το γεγονός ότι η πλειοψηφία των μετοχών της ČEZ ανήκει στο τσεχικό δημόσιο ουδόλως επηρεάζει την εξεταζόμενη υπόθεση. Είναι σαφές, συνεπώς, ότι η διαφορά μεταξύ των διαδίκων εμπίπτει στο ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής της Σύμβasης, δεδομένου ότι πρόκειται για αστική διαφορά κατά την έννοια του άρθρου 1⁹.

21. Ένα άλλο προκαταρκτικό ζήτημα αφορά τη σχέση μεταξύ της εφαρμογής της Σύμβasης των Βρυξελλών και άλλων συμβάσεων που ρυθμίζουν θέματα δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας σε σχέση με αποζημιώσεις ειδικά στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας¹⁰. Στις συμβάσεις αυτές συγκαταλέγεται η Σύμβαση των Παρισίων του 1960,

9 — Κατά την εν λόγω διάταξη, η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται σε διοικητικές υποθέσεις.

10 — Το άρθρο 57 της Σύμβασης των Βρυξελλών προβλέπει ότι η Σύμβαση «δεν θίγει» διεθνείς συμβάσεις αφορώσες ειδικά θέματα που καλύπτονται επίσης από τη Σύμβαση.

σχετικά με την ευθύνη τρίτων στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας και η Σύμβαση της Βιέννης του 1963, περί αστικής ευθύνης για ζημιές προκαλούμενες από πυρηνική ενέργεια, καθώς και το Κοινό Πρωτόκολλο του 1988, σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης της Βιέννης και της Σύμβασης των Παρισίων. Μολονότι η Δημοκρατία της Τσεχίας προσχώρησε στη Σύμβαση της Βιέννης και στο Κοινό Πρωτόκολλο, τόσο η Σύμβαση της Βιέννης όσο και η Σύμβαση των Παρισίων δεν είναι εφαρμοστέες στην παρούσα υπόθεση, επειδή η Αυστρία δεν έχει υπογράψει καμία από τις συμβάσεις αυτές¹¹.

22. Το τελευταίο προκαταρκτικό ζήτημα αφορά το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και βρίσκεται στο επίκεντρο της υπόθεσης. Συγκεκριμένα, η εναγόμενη στην εξεταζόμενη υπόθεση δεν είχε την έδρα της σε συμβαλλόμενο κράτος κατά τον χρόνο που ασκήθηκε η αγωγή στην Αυστρία, το 2001. Η Δημοκρατία της Τσεχίας κατέστη μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου 2004¹². Στο άρθρο 4 της Σύμβασης προβλέπεται ρητώς ότι, αν ο εναγόμενος δεν έχει κατοικία στο έδαφος κράτους μέλους, η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους ρυθμίζεται από το δικαιοαυτού του κράτους μέλους. Ωστόσο, συγχρόνως, το άρθρο 4 αποκλείει την εφαρμογή των διατάξεων του εθνικού δικαίου περί διεθνούς δικαιοδοσίας στις περιπτώσεις που υφίσταται αποκλειστική δικαιοδοσία δυνάμει

του άρθρου 16¹³. Κατά συνέπεια, το άρθρο 16 διαδραματίζει κεντρικό ρόλο, καθόσον θεμελιώνει δικαιοδοσία στο πλαίσιο της Σύμβασης, η οποία άλλως δεν θα υφίστατο, δεδομένου ότι η εναγόμενη δεν είχε την έδρα της σε συμβαλλόμενο κράτος.

23. Το Δικαστήριο δέχθηκε πρόσφατα, με την απόφασή του Owusu, ότι «οι σχετικοί με την αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία [...] κανόνες της Συμβάσεως των Βρυξελλών μπορούν, επίσης, να εφαρμοστούν σε έννομες σχέσεις στις οποίες εμπλέκονται μόνο ένα συμβαλλόμενο κράτος και ένα ή περισσότερα τρίτα κράτη. Τούτο ισχύει, όσον αφορά το άρθρο 16 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, σε περιπτώσεις υποθέσεων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων ή μισθώσεων ακινήτων μεταξύ προσώπων τα οποία κατοικούν σε μη συμβαλλόμενο κράτος, η οποία αφορά ακίνητο που βρίσκεται σε συμβαλλόμενο κράτος»¹⁴. Εφόσον το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', προβλέπει για τα συμβαλλόμενα κράτη κοινό και ομοιόμορφο κανόνα αποκλειστικής δικαιοδοσίας για υποθέσεις που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα, η εφαρμογή του πρέπει λογικά να αποκλείει την εφαρμογή παραλλήλων εθνικών κανόνων οι οποίοι καθιερώνουν παρεκκλίσεις όσον αφορά τη δικαιοδοσία και αρμοδιότητα σε υποθέσεις αφορώσες εμπράγματα δικαιώματα¹⁵.

11 — Το άρθρο 2 της Σύμβασης των Παρισίων καθιερώνει τον βασικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο «η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση πυρηνικών συμβάντων που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος μη συμβαλλόμενων κρατών ούτε σε σχέση με ζημιές που προκαλούνται στο έδαφος των εν λόγω κρατών [...]». Κατά το άρθρο XI της Συμβάσεως της Βιέννης, «[...] δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγών που ασκούνται δυνάμει του άρθρου II έχουν αποκλειστικά τα δικαστήρια του συμβαλλόμενου κράτους στο έδαφος του οποίου έλαβε χώρα το πυρηνικό συμβάν [...]».

12 — Έκτοτε δεσμεύεται από τον κανονισμό (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

13 — Βλ. Έκθεση Jenard, (ΕΕ 1986 C 298, σ. 29), όπου αναφέρεται ότι «η μόνη περίπτωση μη εφαρμογής των κανόνων περί δικαιοδοσίας του εθνικού δικαίου αντιστοιχεί στην εφαρμογή των κανόνων περί αποκλειστικής δικαιοδοσίας (άρθρο 16)».

14 — Απόφαση της 1ης Μαρτίου 2005, C-281/02, Owusu (Συλλογή 2005, σ. I-1383, σκέψη 28).

15 — Βλ., σχετικώς, την σκέψη 43 της απόφασης Owusu, όπου γίνεται λόγος για την «ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας» και τονίζεται ότι «η Σύμβαση των Βρυξελλών έχει ακριβώς ως σκοπό να προβλέψει ενιαίους κανόνες, κατ' αποκλεισμόν των αποκλινόντων εθνικών κανόνων».

24. Αν ένα κράτος μέλος, τα δικαστήρια του οποίου δεν έχουν δικαιοδοσία να εκδικάζουν ορισμένη υπόθεση αφορώσα εμπράγματο δικαίωμα κατά την έννοια του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', μπορούσε βασιμώς να ισχυριστεί ότι υφίσταται τέτοια δικαιοδοσία βάσει του εθνικού του δικαίου και ότι μπορεί να εξεταστεί η εμπράγματη διαφορά, να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση και να αναμένει τελικώς να αναγνωριστεί η απόφαση αυτή σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, θα δημιουργούνταν εκείνες ακριβώς οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας τις οποίες το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α' έχει σκοπό να αποτρέψει. Η εφαρμογή συγχρόνως με το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', παραλλήλων και αντιφατικών προς αυτό εθνικών νομικών διατάξεων, οι οποίες καθιερώνουν αποκλειστική αρμοδιότητα σχετικά με εμπράγματες αγωγές, θα υπονόμει σαφώς την αποτελεσματικότητα της Σύμβασης¹⁶. Επιπλέον, είναι βέβαιον ότι δεν θα συνήδε προς την ομοιόμορφη και δεσμευτική απονομή αποκλειστικής δικαιοδοσίας μεταξύ συμβαλλόμενων κρατών¹⁷, καθώς και προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου που αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της Σύμβασης¹⁸.

25. Περαιτέρω, οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία θα καθιστούσε ιδιαίτερα αβέβαιη την έκβαση της παρούσας υπόθεσης. Αν τα αυστριακά δικαστήρια μπορούσαν να εκδώσουν απόφαση δυνάμει παραλλήλων εθνικών διατάξεων απονεμωσών διεθνή δικαιοδοσία για εκδίκαση αγωγών περί εμπραγμάτων δικαιωμάτων και αν εξητείτο στη συνέχεια η εκτέλεση ή αναγνώριση της εν

λόγω αποφάσεως στη Δημοκρατία της Τσεχίας, θα ανέκυπτε πρόβλημα σύγκρουσης σχετικά με την αναγνώριση ή την εκτέλεση της απόφασης αυτής. Η σύγκρουση αυτή, στην οποία θα εμπλέκονταν δύο κράτη που είναι πλέον αμφοτέρωθεν κράτη μέλη, θα βρισκόταν εκτός του πεδίου εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων περί «ελεύθερης κυκλοφορίας» των δικαστικών αποφάσεων της Σύμβασης και οι οποίοι, πρόσφατα, ενσωματώθηκαν στον κανονισμό 44/2001, ο οποίος σήμερα δεσμεύει τόσο τη Δημοκρατία της Αυστρίας όσο και τη Δημοκρατία της Τσεχίας¹⁹.

26. Θα αναφερθώ πρώτα στο ζήτημα της ερμηνείας του όρου «υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων», του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης. Κατόπιν, θα εξετάσω το ζήτημα του χαρακτηρισμού μιας αγωγής, όπως η Immissionsabwehrklage, με βάση το ουσιαστικό περιεχόμενο της και τον σκοπό της, προκειμένου να εκτιμήσω αν εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α'. Τέλος, θα εξετάσω τις συνέπειες του επιλεγέντος χαρακτηρισμού και τη σχέση μεταξύ της δικαιοδοσίας σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων που καθιερώνεται στο άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', και της ειδικής δικαιοδοσίας σε υποθέσεις αδικοπραξιών ή οιονεί αδικοπραξιών, που καθιερώνεται στο άρθρο 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης.

16 — Το Δικαστήριο εφάρμοσε το κριτήριο αυτό της «μη υπονόμησης» στην απόφαση της 15ης Μαΐου 1990, C-365/88, Kongress agentur Haag (Συλλογή 1990, σ. I-1845, σκέψη 20).

17 — Βλ., όσον αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα του συστήματος απονομής διεθνούς δικαιοδοσίας που καθιερώνει η Σύμβαση, την απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2003, C-116/02, Gasser (Συλλογή 2003, σ. I-14693, σκέψη 72), την απόφαση της 27ης Απριλίου 2004, C-159/02, Turner (Συλλογή 2004, σ. I-3565, σκέψη 24), και την απόφαση Owusu, σκέψη 37.

18 — Βλ. την απόφαση Owusu, σκέψεις 38 έως 41.

19 — Βλ. το άρθρο 66, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 44/2001, σχετικά με το μεταβατικό καθεστώς που ισχύει για αποφάσεις που εκδόθηκαν μετά τη θέση σε ισχύ του κανονισμού. Φαίνεται ότι η διάταξη αυτή αποκλείει την εφαρμογή των διατάξεων του τίτλου III περί αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων, στις περιπτώσεις που η διεθνής δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων δεν «θεμελιώθηκε σε κανόνες σύμφωνους με τις διατάξεις του κεφαλαίου II». Ωστόσο, στην περίπτωση που εκδίδεται απόφαση από τα αυστριακά δικαστήρια δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης, το οποίο είναι σύμφωνο με το άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001, η εν λόγω απόφαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του κανονισμού αυτού που αφορούν την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων.

Α — Η ερμηνεία του όρου «υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων», στο πλαίσιο του άρθρου 16.

27. Το Δικαστήριο είχε στο παρελθόν την ευκαιρία να ερμηνεύσει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης και να οριοθετήσει το πεδίο εφαρμογής του κανόνα περί αποκλειστικής δικαιοδοσίας για την εκδίκαση αγωγών που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων.

28. Το Δικαστήριο έκρινε, πρώτον, ότι η εν λόγω έννοια πρέπει να ερμηνεύεται κατά αυτόνομο τρόπο. Τούτο επιβάλλει ο ορισμός της έννοιας των «υποθέσεων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων» να είναι «ανεξάρτητος» από οποιαδήποτε αντίστοιχη έννοια στο επίπεδο του εθνικού δικαίου των συμβαλλομένων κρατών²⁰, όπως ακριβώς έγινε και στην περίπτωση άλλων βάσεων αποκλειστικής δικαιοδοσίας που καθιερώνει το άρθρο 16²¹.

29. Δεύτερον, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η εν λόγω έννοια «δεν πρέπει να ερμηνεύεται ευρύτερα απ' όσο απαιτεί ο σκοπός της οικείας διάταξης», καθότι η εφαρμογή του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', «έχει ως

αποτέλεσμα να στερούνται οι διάδικοι της επιλογής δικαστηρίου, στην οποία, διαφορετικά, θα προέβαιναν και, σε ορισμένες περιπτώσεις, να υπάγονται σε δικαστήριο που δεν είναι το δικαστήριο της κατοικίας κανενός από αυτούς»²².

30. Επομένως, η συνεκτίμηση του λόγου υπάρξεως (*raison d'être*) του συστήματος αποκλειστικής δικαιοδοσίας που καθιερώνεται στο άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', παίζει σημαντικότερο ρόλο στην ερμηνεία της εν λόγω έννοιας εν όψει της οριοθέτησης του πεδίου εφαρμογής της. Θα εξετάσω την παράμετρο αυτή αμέσως τώρα. Στη συνέχεια, με γνώμονα τη συλλογιστική αυτή, θα αναφερθώ στη διάκριση μεταξύ αγωγών *in rem* και αγωγών *in personam*, η οποία έχει θεμελιώδη σημασία για την ερμηνεία του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', και την οποία υιοθέτησε το Δικαστήριο προκειμένου να οριοθετήσει με μεγαλύτερη ακρίβεια το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης.

1. Ο δικαιολογητικός λόγος της αποκλειστικής δικαιοδοσίας που καθιερώνει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α'

31. Αναφερόμενο στον ουσιαστικό λόγο θέσπισης του κανόνα του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', σχετικά με υποθέσεις αφορώσες εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι «είναι ευκολότερο για τα δικαστήρια του τόπου όπου βρίσκεται το ακίνητο, επειδή βρίσκονται

20 — Βλ. απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1990, C-115/88, Reichert κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-27, σκέψη 8), και διάταξη του Δικαστηρίου της 5ης Απριλίου 2001, C-518/99, Gaillard (Συλλογή 2001, σ. I-2771, σκέψη 13).

21 — Βλ., σχετικά με την έννοια των «μισθώσεων ακινήτων», απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1977, 73/77, Sanders κατά Van Der Putte (Συλλογή, τόμος 1977, σ. 755), και, σχετικά με την έννοια των «υποθέσεων που αφορούν θέματα καταχώρισης ή κύρους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας», του άρθρου 16, σημείο 4, την απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 1983, 288/82, Duijnster κατά Goderbauer (Συλλογή 1983, σ. 3663).

22 — Απόφαση Reichert κ.λπ., σκέψη 9, και απόφαση της 9ης Ιουνίου 1994, C-292/93, Lieber (Συλλογή 1994, σ. I-2535, σκέψη 12).

πλησιέστερα, να διαπιστώνουν κατά ικανοποιητικό τρόπο τα πραγματικά περιστατικά και να εφαρμόζουν τους κανόνες και τις πρακτικές που ισχύουν κατά κανόνα στο κράτος όπου βρίσκεται το ακίνητο»²³. Η αποκλειστική δικαιοδοσία που καθιερώνει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', φαίνεται, επίσης, να δικαιολογείται, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, από λόγους που ανάγονται «στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης»²⁴, «καθότι οι διαφορές που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων συνεπαγονται συχνά εξακριβώσεις καθώς και διεξαγωγή αποδείξεων και πραγματογνωμοσύνης που πρέπει να διενεργούνται επί τόπου»²⁵.

32. Με βάση την τελολογική αυτή προσέγγιση, το Δικαστήριο εξειδίκευσε περισσότερο τον αυτόνομο ορισμό της εννοίας των «υποθέσεων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων». Η εν λόγω έννοια καλύπτει μόνον «τις αγωγές εκείνες με τις οποίες επιδιώκεται να καθοριστεί η έκταση, το περιεχόμενο, η κυριότητα, η νομή ακινήτου ή η ύπαρξη άλλων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επ' αυτού και να εξασφαλιστεί στους κατόχους η προστασία των προνομίων που συνδέονται με τον τίτλο τους»²⁶.

33. Η Επιτροπή, η ČEZ και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επικαλούνται κατά κόρον αυτά τα κριτήρια εγγύτητας και ορθής απονομής της δικαιοσύνης για να στηρίξουν την άποψη ότι η λύση στην προκειμένη περίπτωση είναι σχετικά απλή. Δεδομένου ότι οι περισσότερες έρευνες και

εξακριβώσεις στην παρούσα υπόθεση θα πρέπει να διεξαχθούν στη Δημοκρατία της Τσεχίας, προκειμένου να εξακριβωθεί αν το πυρηνικό εργοστάσιο του Temelin εκπέμπει ραδιενεργό και ιοντίζουσα ακτινοβολία πέραν των ορίων που είναι αποδεκτά για σύγχρονες μονάδες, είναι εύλογο να θεωρηθεί ότι η Immissionsabwehrklage δεν καλύπτεται από τον ορισμό της εννοίας των υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων στο πλαίσιο του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', εφόσον η διάταξη αυτή ερμηνευθεί στενά²⁷. Δεν συμφωνώ με τη συλλογιστική αυτή για δύο λόγους.

34. Πρώτον, διότι οι παράγοντες της εγγύτητας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης δεν συνηγορούν μόνον υπέρ της δικαιοδοσίας των τσεχικών δικαστηρίων. Όπως παρατήρησαν το Land Oberösterreich και η Πολωνική Κυβέρνηση, οι παράγοντες αυτοί λειτουργούν και υπέρ της δικαιοδοσίας των αυστριακών δικαστηρίων τα οποία βρίσκονται πλησιέστερα στο θιγόμενο ακίνητο και, ως εκ τούτου, μπορούν να εκτιμήσουν καλύτερα τις ενδεχόμενες επιπτώσεις των εκπομπών στο ακίνητο αυτό.

35. Δεύτερον, δεν είμαι πεπεισμένος ότι το καθεστώς αποκλειστικής δικαιοδοσίας για τα εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, που καθιερώνει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', μπορεί να εξηγηθεί μόνον ως αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών που έχουν σχέση με την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και, σε τελική ανάλυση, με την εγγύτητα των δικαστηρίων του κράτους όπου βρίσκεται το οικείο ακίνητο.

23 — Απόφαση Reichert κ.λπ., σκέψη 10, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

24 — Απόφαση της 17ης Μαΐου 1994, C-294/92, Webb (Συλλογή 1994, σ. I-1717, σκέψη 16), και απόφαση Sanders, σκέψη 13.

25 — Απόφαση Webb, σκέψη 17.

26 — Απόφαση Reichert κ.λπ., σκέψη 11, και διάταξη Gaillard, σκέψη 15.

27 — Συνεπώς, η απάντηση στο παρόν πρόβλημα της δικαιοδοσίας θα επιλύονταν μόνο με βάση τους εθνικούς αυστριακούς κανόνες περί δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας επί αστικών υποθέσεων, σύμφωνα με το άρθρο 4 της Σύμβασης, κατά τα εκτιθέμενα ανωτέρω στα σημεία 22 έως 24.

36. Η συλλογιστική αυτή ασφαλώς δικαιολογεί το να θεωρείται το δικαστήριο της τοποθεσίας του ακινήτου ως το πλέον συνδεδεμένο με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης —μολονότι δεν είναι πάντοτε εύκολο να προσδιοριστεί ποια είναι η τοποθεσία αυτή στις περιπτώσεις που εμπλέκονται δύο ακίνητα, όπως εν προκειμένω— και, επομένως, το να απονέμεται, ούτως ή άλλως, δικαιοδοσία στο δικαστήριο αυτό. Το πρόβλημα με την τελολογική αυτή ανάλυση είναι ότι δεν αρκεί για να εξηγήσει τον *αποκλειστικό* χαρακτήρα της εν λόγω δικαιοδοσίας. Με άλλα λόγια, γιατί θα πρέπει να έχουν δικαιοδοσία τα δικαστήρια του κράτους στο οποίο βρίσκεται το ακίνητο, *αποκλείοντας όλα τα άλλα δικαστήρια* που προβλέπει η Σύμβαση, όσον αφορά την κυριότητα, νομή και κατοχή και την ενδεχόμενη ύπαρξη περιορισμένων δικαιωμάτων επί ακινήτου και την προστασία των εξουσιών που απορρέουν από τα δικαιώματα αυτά²⁸;

37. Το επιχείρημα ότι έρευνες, έλεγχοι και εξακριβώσεις μπορούν ούτως ή άλλως να διεξαχθούν μόνο στην τοποθεσία του ακινήτου δεν δίνει στην πραγματικότητα απάντηση στο ερώτημα αυτό. Υπάρχουν πραγματικές δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ των δικαστηρίων προκειμένου να εξακριβωθούν τα *πραγματικά περιστατικά* τα οποία είναι κρίσιμα για την υπόθεση και τα οποία εντοπίζονται στον τόπο όπου βρίσκεται το ακίνητο²⁹. Τα επιχειρήματα αυτά περί εγγύτητας προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και περί ορθής απονομής της δικαιοσύνης βασίζονται σε πρακτικές σκέ-

ψεις που έχουν σχέση με την ανάγκη απλούστευσης και ευκολίας. Σκέψεις τέτοιου είδους αρκούν για να εξηγήσουν έναν κανόνα που καθιερώνει *ειδική* δικαιοδοσία³⁰, αλλά όχι την *αποκλειστική* δικαιοδοσία για εμπράγματα διαφορές επί ακινήτων, η οποία στερεί από τα δικαστήρια οποιουδήποτε άλλου κράτους τη δυνατότητα να εκδικάσουν τέτοιου είδους υποθέσεις, ακόμη και αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του στην περιφέρειά τους.

38. Η ανάλυση των λόγων που εξηγούν τον αποκλειστικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας επί υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων δεν είναι καθαρά ακαδημαϊκό ζήτημα. Αντίθετα, είναι εξαιρετικά σημαντικό, όπως έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο, να προσδιοριστεί το ακριβές περιεχόμενο και τα όρια της εννοίας των υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων και, σε τελική ανάλυση, να διευκρινιστεί αν αγωγές όπως η Immissionsabwehrklage υπάγονται στην έννοια αυτή. Αυτό που θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να αποφύγει το Δικαστήριο είναι να προσδιορίσει το πεδίο εφαρμογής της αποκλειστικής δικαιοδοσίας για υποθέσεις αφορώσες εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', στηριζόμενο σε λόγους που δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν τον *αποκλειστικό* χαρακτήρα της εν λόγω δικαιοδοσίας.

39. Η αιτιολογία της απονομής αποκλειστικής δικαιοδοσίας πρέπει να αναζητηθεί *όχι μόνο* σε πρακτικούς παράγοντες, όπως η εγγύτητα προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, η απλοποίηση και η μεγαλύτερη ευκολία για την ορθή απονομή δικαιοσύνης. Συνδέεται, επίσης στενά με μια

28 — Βλ., π.χ., στη θεωρία, J.-M. Bischof, «Chronique de jurisprudence de la Cour de Justice des Communautés européennes» στο Journal du droit international, 1978, σ. 392, όπου επισημαίνεται ότι τα δικαστήρια που έχουν αποκλειστική δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', δεν είναι τα «πλέον κατάλληλα» αλλά τα «μόνα κατάλληλα».

29 — Βλ., επίσης, την απόφαση Lieber, σκέψη 21, όπου επισημαίνεται η ύπαρξη της δυνατότητας «ενός δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους να συμβουλευθεί εμπειρογνώμονα από την περιοχή του ακινήτου, προκειμένου να λάβει τις απαραίτητες πληροφορίες».

30 — Π.χ., στην απόφαση Henkel, (σκέψη 46, καθώς και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία), το Δικαστήριο εξηγεί το καθεστώς της *ειδικής δικαιοδοσίας* του άρθρου 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης των Βρυξελλών, αναφερόμενο στους ίδιους ακριβώς παράγοντες της εγγύτητας, της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της αποτελεσματικής διεξαγωγής της ένδικης διαδικασίας.

πρότυπη νομική αρχή: πρόκειται για το παραδοσιακό κυριαρχικό δικαίωμα εκάστου συμβαλλομένου κράτους να ελέγχει, να αναγνωρίζει δικαστικές και να προσστατεύει εμπράγματα δικαιώματα ιδιωτών επί ακινήτων που βρίσκονται στο έδαφός του³¹. Το τμήμα του εμπραγμάτου δικαίου που αφορά τα ακίνητα αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση όπου, για επιτακτικούς πολιτικούς και οικονομικούς λόγους, το κράτος όπου βρίσκεται το ακίνητο διατηρεί το δικαίωμα να νομοθετεί, δικαίωμα που, φυσικά, εκτείνεται και στη διατήρηση αποκλειστικής δικαιοδοσίας προς εκδίκαση εμπραγμάτων αγωγών περί ακινήτων³². Με βάση αυτήν ακριβώς την αρχή, κάθε συμβαλλόμενο κράτος διατηρεί το *μονοπώλιο της δικαιοδοσίας* προκειμένου για εμπράγματες υποθέσεις αφορώσες ακίνητα, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α’³³.

40. Εξάλλου, δεν θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, απολύτως πειστική ούτε η άποψη ορισμένων συγγραφέων ότι το μονοπώλιο αυτό δικαιοδοσίας το οποίο καθιερώνει η Σύμβαση δικαιολογείται από το γεγονός και μόνον ότι οι αποφάσεις επί αγωγών που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων θα πρέπει οπωσδήποτε να εκτελεστούν στο κράτος όπου εκδόθηκαν. Τέτοιου είδους «πρακτικές αναγκαιότητες»³⁴ είναι ασφαλώς σημαντικές, αλλά αποτελούν μία μόνον από πολλές παραμέτρους του συνθετού λόγου ύπαρξης της αποκλειστικής δικαιοδοσίας που καθιερώνει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α’.

31 — Βλ., σχετικώς, E. Pataut, *Principe de souveraineté et conflits de juridictions (étude de droit international privé)*, Παρίσι, LGDJ, 1999, σ. 251.

32 — Βλ. P. Gothot και D. Holleaux, «La Convention entre les États membres de la Communauté économique européenne sur la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale» στο *Journal du droit international*, 1971, σ. 767, που αναφέρεται ειδικά στο άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α’, και όπου υποστηρίζεται ότι η εν λόγω αποκλειστικότητα και οι συνέπειες με τις οποίες την πλαισιώνει η Σύμβαση «tient à des considérations de souveraineté et de coïncidence entre les compétences judiciaires et législatives». Βλ., επίσης, Lagarde, P., «Le principe de proximité dans le droit international privé contemporain» στο *Recueil des Cours de l'Académie de Droit international*, Vol. 196(I), 1986, σ. 51, όπου επισημαίνεται ότι «[l]e principe de souveraineté commande l'application de la loi du for à certains rapports de droit [...] et il accompagne souvent cette revendication de compétence législative d'une revendication correspondante de compétence juridictionnelle exclusive (for de la nationalité, for de la situation de l'immeuble)».

33 — Αυτό προκύπτει, όχι μόνον από την Έκθεση Jenard, σ. 35, κατά την οποία το καθεστώς αποκλειστικής δικαιοδοσίας σε υποθέσεις αφορώσες εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων καθιερώθηκε στη Σύμβαση, κυρίως, για λόγους αναγόμενους στην δημόσια τάξη, αλλά και από ορισμένες αποφάσεις του Δικαστηρίου αφορώσες το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α’. Στην απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1985, 241/83, Rösler (Συλλογή 1985, σ. 99, σκέψη 19), αναφερόμενο σε μισθωτικές συμβάσεις, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι «ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 16, σημείο 1, προβλέπει την αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους της τοποθεσίας του ακινήτου είναι η στενή σχέση των μισθώσεων με το νομικό καθεστώς της κυριότητας επί ακινήτων και με τις διατάξεις, κατά κανόνα αναγκαστικού δικαίου, που διέπουν την άσκηση της». Αργότερα, στη σκέψη 20 της απόφασης Lieber, το Δικαστήριο ανέφερε ότι «το συμβέρον του κράτους της τοποθεσίας του ακινήτου να μεριμνά για την τήρηση των διατάξεων αυτών, είναι ο λόγος που δικαιολογεί την αποκλειστική δικαιοδοσία που έχουν τα δικαστήρια του κράτους αυτού στον τομέα των μισθώσεων» βάσει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α’.

41. Επιπλέον, στον παράλληλο τομέα των μισθώσεων ακινήτων —που επίσης υπάγονται στο καθεστώς αποκλειστικής δικαιοδοσίας του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α’— το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ύπαρξη αποκλειστικής δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της τοποθεσίας του ακινήτου, μολονότι, εκ πρώτης όψεως, η απόφαση επρόκειτο να εκτελεστεί σε άλλη δικαστική περιφέρεια. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει σε περίπτωση αγωγών αποζημιώσεως³⁵, τις οποίες το Δικαστήριο έχει επίσης υπαγάγει στο καθεστώς της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α’. Αυτό ισχύει ακόμη και στις περιπτώσεις που ο εναγόμενος έχει την κατοικία του εκτός του εδάφους του συμβαλλόμενου κράτους στο οποίο βρίσκεται το ακίνητο και η απόφαση πρέπει να

34 — Όπως τις περιέγραψε ο γενικός εισαγγελέας Mancini στις προτάσεις του στην υπόθεση C-158/87 (απόφαση της 6ης Ιουλίου 1988, Scherrens, Συλλογή 1988, σ. 3791, σημείο 2, σ. 3799).

35 — Βλ. την απόφαση Rösler, σκέψη 29.

εκτελεστεί σε άλλο κράτος από αυτό όπου βρίσκεται το ακίνητο³⁶.

2. Η διάκριση μεταξύ εμπραγμάτων και ενοχικών αξιώσεων

42. Συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, εφόσον κάθε κράτος έχει, υπό κανονικές συνθήκες, την αποκλειστική εξουσία να ελέγχει την οργάνωση, τη δομή και το περιεχόμενο των εμπραγμάτων δικαιωμάτων και την προστασία τους, λογικά θα έχει και την αποκλειστική δικαιοδοσία να εκδίδει δικαστικές αποφάσεις επί των δικαιωμάτων αυτών και να προσδιορίζει με τον τρόπο αυτό τα όρια και τους περιορισμούς όσον αφορά τα ακίνητα που βρίσκονται στο έδαφός του.

43. Με γνώμονα τη σκέψη αυτή, μπορεί κανείς να κατανοήσει την κεντρική ερμηνευτική διαπίστωση του Δικαστηρίου σχετικά με την αυτονομία της έννοιας των υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων στο πλαίσιο του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', σύμφωνα με την οποία «τα δικαστήρια του συμβαλλομένου κράτους όπου βρίσκεται το ακίνητο» έχουν αποκλειστική δικαιοδοσία μόνον προκειμένου για τις αγωγές εκείνες «με τις οποίες επιδιώκεται να καθοριστεί η έκταση, το περιεχόμενο, η κυριότητα, η νομή ακινήτου ή η ύπαρξη άλλων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επ' αυτού και να εξασφαλιστεί στους κατόχους η προστασία των προνομίων που συνδέονται με τον τίτλο τους»³⁷.

44. Η αυτόνομη έννοια των «υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων» δεν δημιουργήθηκε εν μέσω ενός νομικού κενού. Αντιστοιχεί στην κλασσική νομική διάκριση μεταξύ εμπραγμάτων αξιώσεων (αξιώσεων *in rem*) —δηλαδή, των αξιώσεων στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', με τον όρο «υποθέσεις που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων»— και ενοχικών αξιώσεων (αξιώσεων *in personam*), οι οποίες αφορούν υποθέσεις που έχουν ως αντικείμενο ενοχικά δικαιώματα. Η διάκριση αυτή, ευρέως γνωστή στα περισσότερα συμβαλλόμενα κράτη, καίτοι λιγότερο οικεία στους νομικούς του αγγλοσαξονικού δικαίου³⁸, κατέχει κεντρική θέση στη Σύμβαση των Βρυξελλών, και ιδίως στο άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', και έχει υιοθετηθεί ρητώς από το Δικαστήριο³⁹. Είναι πολύ χρήσιμο να μελετηθεί εκτενέστερα το πρακτικό περιεχόμενο του μονοπωλίου δικαιοδοσίας που καθιερώνει το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', υπό το φως του λόγου υπάρξεως του καθεστώτος αυτού αποκλειστικής δικαιοδοσίας που μόλις περιέγραψα.

45. Η διάκριση αυτή βασίζεται στον χαρακτήρα του δικαιώματος στο οποίο ουσιαστικά θεμελιώνεται η σχετική αξίωση. Με την «αφορώσα εμπράγματο δικαίωμα

36 — Βλ. την απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2000, C-8/98, Dansomer (Συλλογή 2000, σ. I-393, σκέψη 38), όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι «ο κανόνας περί αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπει [...] το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει εφαρμογή σε αγωγή αποζημίωσης λόγω κακής συντήρησης των χώρων και ζημιών που προκλήθηκαν σε κατοικία την οποία είχε μισθώσει ιδιώτης για να περάσει εκεί μερικές εβδομάδες διακοπών». Το Δικαστήριο θεώρησε, ωστόσο, ότι τα δανικά δικαστήρια στην περιφέρεια των οποίων βρισκόταν το ακίνητο είχαν αποκλειστική δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', παρά το γεγονός ότι η απόφαση περί αποζημιώσεως ήταν σχεδόν βέβαιο ότι θα έπρεπε να εκτελεστεί στη Γερμανία, όπου είχε την κατοικία του ο μισθωτής.

37 — Απόφαση Reichert κ.λπ., σκέψη 11, και διάταξη Gaillard, σκέψη 15 (η υπογράμμιση δική μου).

38 — Βλ. L. Collins, *The Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982*, Λονδίνο, Butterworths, 1983, σ. 78 έως 79, όπου επισμαίνεται ότι «η έκφραση «υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων και μισθώσεων ακινήτων» δεν αντιστοιχεί σε καμία από τις γνωστές έννοιες του εμπραγμάτου δικαίου στο Ηνωμένο Βασίλειο». Βλ., εν πάση περιπτώσει, σχετικά με την έννοια της *actio in rem* στο αγγλικό ναυτικό δίκαιο, τη γνώμη του γενικού εισαγγελέα Tesaurο στην υπόθεση C-406/92 (απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 1994, Tatra (Συλλογή 1994, σ. I-5439, παράγραφος 19).

39 — Απόφασεις Webb, σκέψη 15, και Gaillard, σκέψεις 19 έως 21.

αγωγή, κατά την έννοια του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α'», ο ενάγων ισχυρίζεται ότι «είναι υποκείμενο δικαιωμάτων που του παρέχουν άμεση εξουσία επί του ακινήτου και τα οποία μπορούν να αντιτάσσονται έναντι πάντων»⁴⁰. Το άμεσο αντικείμενο των αξιώσεων αυτών είναι το εμπράγματο δικαίωμα ως εξουσία επί του *πράγματος* (res), η οποία αποκλείει οποιαδήποτε επενέργεια άλλου στο πράγμα χωρίς τη συναίνεση του κατόχου. Αντίθετα, με την ενοχική αγωγή, ο ενάγων «ζητεί απλώς την αναγνώριση δικαιωμάτων του» έναντι συγκεκριμένων προσώπων⁴¹. Το έρεισμα των δικαιωμάτων αυτών μπορεί να ποικίλλει (σύμβαση, αδικοπραξία, οιονεί αδικοπραξία, κλπ.) αλλά, σε κάθε περίπτωση, το δικαίωμα αφορά άμεσα το συγκεκριμένο πρόσωπο ή τα πρόσωπα τα οποία μετέχουν στη σχέση που αποτελεί το έρεισμα του δικαιώματος αυτού⁴².

46. Όπως συμβαίνει συχνά στο δίκαιο, η διάκριση αυτή είναι ευκολότερη στη θεωρία απ' ό,τι στην πράξη. Στην περίπτωση, παραδείγματος χάριν, που παραβάλλονται μια αγωγή αφορώσα ενοχική αξίωση που πηγάζει από αδικοπραξία και μια αγωγή αφορώσα εμπράγματη αξίωση, η διάκριση είναι σχετικά απλή. Στον πυρήνα μιας αξίωσης που στηρίζεται σε αδικοπρακτική ευθύνη υπάρχει η υποχρέωση για αποκατάσταση της ζημίας και/ή για παύση της ζημίας που προκαλείται από τη συμπεριφορά του αδικοπρακτούντος. Η αδικοπρακτική ευθύνη είναι η πηγή από την οποία γεννάται η εν λόγω υποχρέωση, η οποία, όπως και κάθε άλλη υποχρέωση, υφίσταται μεταξύ συγκεκριμένων προσώπων, ήτοι μεταξύ του αδικοπρακτήσαντος και του ζημιωθέντος. Επομένως, η αγωγή του ζημιωθέντος με την

οποία επιδιώκει εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής για καταβολή αποζημίωσης ή για παράλειψη της ζημιολογόνου συμπεριφοράς στο μέλλον στρέφεται, κατ' ανάγκην, κατά συγκεκριμένου προσώπου, του οφειλέτη, και, κατά συνέπεια, είναι ενοχικής φύσεως. Επομένως, η αγωγή θα είναι και πάλι ενοχική όταν, όπως στην υπόθεση Henkel⁴³, έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα, αφού ασκείται προκειμένου να αποτραπεί η επικείμενη διάπραξη αδικοπραξίας (ή αδικήματος) και η συναφής επέλευση ζημίας εις βάρος του θύματος.

47. Αντίθετα, στον πυρήνα της εμπράγματης αξίωσης, αντί της υποχρέωσης που βαρύνει συγκεκριμένο οφειλέτη, βρίσκεται ένα δικαίωμα επί πράγματος που συνιστά άμεση εξουσία επί του *πράγματος* (res) η οποία μπορεί να αντιταχθεί *έναντι πάντων* (erga omnes). Αν μπορεί να υποτεθεί ότι ένα τέτοιο δικαίωμα γεννά ορισμένη υποχρέωση, πρόκειται απλώς για την υποχρέωση παντός τρίτου να μην επενεργεί στο πράγμα χωρίς τη συγκατάθεση του κυρίου. Προκειμένου για εμπράγματο δικαίωμα, το κεντρικό στοιχείο είναι η εξουσία του κυρίου επί του πράγματος. Αντίθετα, προκειμένου για ενοχικό δικαίωμα, το κεντρικό στοιχείο είναι η νομική υποχρέωση η οποία βαρύνει συγκεκριμένα πρόσωπα⁴⁴.

43 — Απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2002, C-167/00 (Συλλογή 2002, σ. I-8111, σκέψεις 46 και 47).

44 — Βλ. Έκθεση Schlosser (ΕΕ 1986, C 298, παράγραφος 166). Για μια φιλοσοφική προσέγγιση της διάκρισης, βλ. π.χ., J. Bentham, *An introduction to the principles of morals and legislation*, Εκδόσεις J. H. Burns και H. L. A. Hart, Οξφόρδη, Clarendon Press, 1996, σ. 192 έως 193, όπου αναφέρεται ότι «στο μέτρο που ένα πρόσωπο μπορεί να αντλεί είτε ευτυχία είτε ασφάλεια από οποιοδήποτε αντικείμενο ανήκον στην κατηγορία των πραγμάτων, το εν λόγω πράγμα θεωρείται ότι αποτελεί ιδιοκτησία του [...]· συνεπώς, μία προσβολή η οποία τείνει να μειώσει τη δυνατότητα που θα είχε, αν η προσβολή δεν υφίστατο, να αντλεί ευτυχία ή ασφάλεια από ένα αντικείμενο το οποίο υπάγεται στην κατηγορία των πραγμάτων μπορεί να χαρακτηριστεί ως προσβολή της κυριότητάς του». Αντίθετα, «μία προσβολή, [...] η οποία τείνει να μειώσει τη δυνατότητα την οποία θα είχε ένα πρόσωπο, αν δεν υφίστατο η προσβολή, να αντλήσει ευτυχία από [...] άλλο πρόσωπο [...]· συνδεόμενο μαζί του με συγκεκριμένη σχέση, μπορεί να χαρακτηριστεί ως προσβολή που θίγει την κατάσταση του στη ζωή ή, απλώς, την κατάσταση του».

40 — Απόφαση Webb, σκέψη 15. Βλ., επίσης, απόφαση Gaillard, σκέψεις 18 και 19.

41 — Απόφαση Webb, σκέψη 15.

42 — Βλ. διάταξη Gaillard, σκέψη 18.

48. Επομένως, με την εμπράγματη αγωγή που αφορά ακίνητο, ο ενάγων επικαλείται το εμπράγματο δικαίωμα, προκειμένου να προσδιοριστούν από το δικαστήριο η έκτασή του, το περιεχόμενό του, βάρη, δουλείες ή άλλοι περιορισμοί που ενδεχομένως το βαρύνουν, και να προστατευθεί το ακίνητο από οποιαδήποτε επενέργεια που δεν συμβιβάζεται με τα προνόμια που αντλεί ο κάτοχος από το δικαίωμά του αυτό. Αντίθετα, με την ενοχική αγωγή, ο ενάγων επικαλείται την υποχρέωση που υφίσταται μεταξύ αυτού του ιδίου και του εναγομένου, και η οποία θεμελιώνεται σε συγκεκριμένο λόγο, π.χ., σε ευθύνη από αδικοπραξία. Η αξίωση για αποζημίωση απορρέει από τη συγκεκριμένη αυτή σχέση και δεν απορρέει άμεσα από το εμπράγματο δικαίωμα. Όπως έχει γίνει επανειλημμένως δεκτό από το Δικαστήριο, δεν αρκεί, προκειμένου να τύχει εφαρμογής το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', «η αγωγή να αφορά εμπράγματο δικαίωμα ή να έχει σχέση με ακίνητο. Η αγωγή πρέπει να στηρίζεται σε εμπράγματο και όχι [...] σε ενοχικό δικαίωμα»⁴⁵.

49. Οι δύο αγωγές έχουν εντελώς διαφορετικό χαρακτήρα, παρά το γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις υφίσταται ένα εμπράγματο δικαίωμα το οποίο αμφότερες οι εν λόγω αγωγές επιζητούν να προστατεύσουν —μολονότι με διαφορετικό τρόπο η καθεμιά. Η υπόθεση Bier⁴⁶ είναι άκρως διαφωτιστική όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο μία ενοχική αγωγή, στηριζόμενη στις διατάξεις περί αδικοπραξίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προστατευθεί δικαίωμα κυριότητας. Κατά την Bier, η αντίδικός της Mines de Potasse προκάλεσε μαζικές ρίψεις αποβλήτων αλάτων στον Ρήνο, στη Γαλλία, οι

οποίες είχαν επιβλαβείς συνέπειες για την ακίνητη περιουσία της Bier που βρισκόταν στην Ολλανδία. Η Bier ζήτησε από το δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η απόρριψη αυτή αποβλήτων από τη Mines de Potasse ήταν παράνομη και να υποχρεώσει την εν λόγω εταιρεία να αποκαταστήσει τη ζημία που προκάλεσε στο ακίνητό της. Η εν λόγω αγωγή είχε αναμφίβολα ενοχικό χαρακτήρα. Σκοπός της ενάγουσας ήταν να επιτύχει την εκπλήρωση από τη Mines de Potasse της προς την ενάγουσα Bier υποχρέωσης που βάρυνε την εναγομένη και βάση της οποίας ήταν η ευθύνη της εναγομένης από αδικοπραξία⁴⁷. Αντίθετα, μία εμπράγματη αγωγή —που δεν αποτελούσε αντικείμενο της υπόθεσης Mines de Potasse— θα αφορούσε άμεσα την οριοθέτηση δικαιωμάτων επί πραγμάτων (π.χ. ενός ακινήτου) και την απαγόρευση επενεργειών μη δικαιολογούμενων από υφιστάμενο δικαίωμα τρίτου ή εξουσίες που απορρέουν από τέτοιου είδους δικαίωμα.

50. Όλα αυτά μπορεί να φαίνονται, εκ πρώτης όψεως, μόνο ζήτημα εννοιολογικών διακρίσεων, δεδομένου ότι οι αγωγές αυτές, ανεξαρτήτως του αν βασίζονται στο δικαίο περί αδικοπραξιών ή στο εμπράγματο δικαίο, φαίνεται ότι αποτελούν διαφορετικά μέσα για την επίτευξη του αυτού σκοπού, που είναι, σε τελική ανάλυση, η προστασία της κυριότητας. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι η εν λόγω προστασία μπορεί να εξασφαλιστεί και με ασφαλιστικά μέτρα. Φαίνεται ότι είναι απλώς θέμα επιλογής μεταξύ ασφαλιστικών μέτρων που θεμελιώνονται νομικά στις διατάξεις του εμπραγμάτου δικαίου και ασφαλιστικών μέτρων που θεμελιώνονται στο δικαίο περί αδικοπραξιών.

45 — Αποφάσεις Webb, σκέψη 14, Lieber, σκέψη 13, και Gaillard, σκέψη 16.

46 — Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1976, 21/76 (Συλλογή τόμος 1976, σ. 613).

47 — Βεβαίως, όπως ανέφερε η Έκθεση Schlosser (παράγραφος 163, σ. 120), «αγωγές αποζημίωσης που στηρίζονται σε προσβολές εμπραγμάτων δικαιωμάτων ή σε πρόκληση ζημιών σε ενσώματα αντικείμενα επί των οποίων υφίστανται εμπράγματα δικαιώματα, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, σημείο 1» (η υπογράμμιση δική μου).

51. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές και θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ των εμπραγμάτων και των ενοχικών αγωγών που αποσκοπούν στην προστασία ακινήτων από εκπομπές εκ μέρους τρίτων. Οι διαφορές αυτές είναι το αποτέλεσμα της επί μακρό χρόνο ανάπτυξης και επικράτησης διαφορετικών νομικών παραδόσεων, οι οποίες αποκρυσταλλώθηκαν στο δίκαιο περί αδιοπραξιών και στο εμπράγματο δίκαιο των διαφόρων συμβαλλομένων κρατών.

52. Στο ιδιωτικό δίκαιο των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών, προβλέπεται η δυνατότητα τερματισμού των επενεργειών στα πράγματα, όχι μόνο με την άσκηση ενοχικών αγωγών, αλλά και με την άσκηση εμπραγμάτων αγωγών, κατά την έννοια της Σύμβασης. Είναι γνωστό ότι στα περισσότερα νομικά συστήματα της ηπειρωτικής Ευρώπης η προστασία των δικαιωμάτων επί ενσώματων αγαθών μπορεί να επιτευχθεί μέσω αγωγών το άμεσο αντικείμενο των οποίων είναι το *πράγμα* και το επ' αυτού δικαίωμα. Κατά τη γνώμη μου, σε αυτήν ακριβώς την προστασία αναφέρεται το Δικαστήριο συμπεριλαμβάνον ρητώς στο πεδίο του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', τις αγωγές που «εξασφαλίζουν στους κατόχους των εν λόγω δικαιωμάτων την *προστασία* των προνομίων που συνδέονται με τον τίτλο τους»⁴⁸. Αυτό συμβαίνει, παραδείγματος χάριν, στην περίπτωση της *actio negatoria*

(αρνητικής αγωγής), η οποία έχει καθιερωθεί ιδίως στη Γερμανία⁴⁹, στην Ιταλία⁵⁰, αλλά και στην Αυστρία, όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής. Με την αγωγή αυτή, ο κύριος του ακινήτου ζητεί από το δικαστήριο να διαπιστώσει ότι το ακίνητό του είναι ελεύθερο από αναγνωρισμένο δικαίωμα τρίτου αποτελούν δουλεία, βάρος ή άλλο περιορισμό του δικαιώματός του κυριότητας. Στο πλαίσιο διαφορών που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί γειτονικών ακινήτων, οι εν λόγω εμπράγματα αγωγές παρέχουν τη δυνατότητα να διευκρινιστεί αν το δικαίωμα κυριότητας επί του ακινήτου από το οποίο προέρχεται η προσβολή είναι αρκετά εκτεταμένο ώστε να δικαιολογεί την εν λόγω προσβολή και τον συνακόλουθο περιορισμό του δικαιώματος κυριότητος επί του θιγόμενου ακινήτου.

53. Σε άλλα ευρωπαϊκά νομικά συστήματα, αγωγές όπως η *actio negatoria* δεν είναι απλώς οικείες. Ωστόσο, είναι δυνατό να επιτευχθούν ανάλογα τελικά αποτελέσματα όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων επί ακινήτων μέσω νομικών θεσμών που, αντιθέτως, επικεντρώνονται στη συμπεριφορά του προσώπου που ευθύνεται για την επενέργεια. Αυτό συμβαίνει, παραδείγματος χάριν, στην περίπτωση του προβλεπόμενου

49 — Βλ. άρθρο 1004 του Bürgerliches Gesetzbuch (γερμανικός αστικός κώδικας) σχετικά με τις αγωγές για άρση των οχλήσεων και για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, όπου προβλέπεται ότι «(1) αν άσκηση της κυριότητας παρεμποδίζεται με άλλους τρόπους εκτός της αφαίρεσης ή της παρακράτησης της κατοχής, ο κύριος δικαιούται να απαιτήσει από τον οχλούντα την άρση της προσβολής. Αν απειλείται περαιτέρω προσβολή, ο κύριος δύναται να ζητήσει από το δικαστήριο τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων. (2) Ο κύριος δεν έχει τα ανωτέρω δικαιώματα, στην περίπτωση που έχει υποχρέωση να ανέχεται την οχλήση» (ανεπίσημη μετάφραση).

50 — Βλ. το άρθρο 949 του Codice civile (ιταλικός αστικός κώδικας), το οποίο καθιερώνει την αρνητική αγωγή και σύμφωνα με το οποίο «[ο] κύριος μπορεί να ζητήσει με αγωγή να αναγνωρισθεί ότι δεν υφίστανται τα δικαιώματα που προβάλλουν άλλοι επί του πράγματος, εφόσον έχει λόγους να φοβάται την πρόκληση εις βάρος του ζημίας. Αν λαμβάνουν επίσης χώρα οχλήσεις ή παραβιάσεις, ο κύριος μπορεί να ζητήσει την άρση τους (...)» (ανεπίσημη μετάφραση).

48 — Απόφαση Reichert κ.λπ., σκέψη 11, και διάταξη Gaillard, σκέψη 15 (η υπογράμμιση δική μου). Στην Έκθεση Schlosser, παράγραφος 166, σ. 120 και 121 σημειώνεται σχετικώς ότι «η πιο σημαντική νομική συνέπεια από τη φύση ενός δικαιώματος *in rem* έγκειται στο ότι ο κάτοχος του δικαιούται να αξιώσει όπως παραιτηθεί από το πράγμα, επί του οποίου υφίσταται το δικαίωμα οποιοσδήποτε δεν απολαύει προγενέστερου δικαιώματος».

στο αγγλοσαξονικό δίκαιο «αδικήματος της βλαπτικής επενέργειας» (tort of nuisance)⁵¹. Κάθε νομικό σύστημα έχει αναπτύξει, με την πάροδο του χρόνου και ανάλογα με το συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο, τα δικά του ισοδύναμα μεν αλλά διαφορετικά μεταξύ τους νομικά μέσα, προκειμένου να εξασφαλίζει την προστασία της κυριότητας από εξωτερικές προσβολές. Έτσι, ορισμένα συστήματα επικεντρώνουν το ενδιαφέρον στο πράγμα αυτό καθαυτό και στο επ' αυτού δικαίωμα και άλλα στις σχέσεις μεταξύ συγκεκριμένων προσώπων και στην ανθρώπινη συμπεριφορά η οποία, στο πλαίσιο των σχέσεων αυτών, προκαλεί την επένεργεια⁵².

δίκαιο το οποίο ισχύει στα περισσότερα ευρωπαϊκά νομικά συστήματα, την εντύπωση ότι στηρίζεται κατά κάποιο τρόπο σε διαίσθηση⁵³. Μπορεί ακόμη να αληθεύει ότι, σε αντίθεση με το δίκαιο των αδικοπραξιών, το εμπράγματο δίκαιο είναι γεμάτο με πλήθος νομικών ορισμών τους οποίους πολλοί νομικοί θεωρούν απαρχαιωμένους και, ως εκ τούτου, ακατάλληλους να δώσουν λύσεις στα προβλήματα προστασίας της κυριότητας από προσβολές που προέρχονται από γειτονικό ακίνητο. Ίσως η ίδια η παραδοσιακή έννοια της «κυριότητας», ως έννομη σχέση εξουσίας προσώπου επί πράγματος είναι εκείνη που έχει σταδιακά καταστεί αναχρονιστική, έχοντας αντικατασταθεί από περισσότερο διαπροσωπικές νομικές έννοιες⁵⁴.

54. Επομένως, δεν θα πρέπει να θεωρείται ως δεδομένο ότι κάθε αγωγή που ασκείται με σκοπό να αποτραπούν ή να παύσουν οι προσβολές επί ακινήτου υπάγεται οπωσδήποτε στην κατηγορία των υποθέσεων αδικοπραξίας του άρθρου 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης των Βρυξελλών. Πρόκειται για την άποψη που υιοθέτησαν στην παρούσα υπόθεση η ČEZ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Επιτροπή, με την οποία δεν μπορώ να συμφωνήσω.

55. Η θέση αυτή μπορεί να δημιουργεί στους περισσότερους νομικούς, που είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με το εμπράγματο

56. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι ότι οι «απαρχαιωμένες» αυτές νομικές έννοιες του εμπραγμάτου δικαίου και οι αξιώσεις και αντίστοιχες αγωγές που απορρέουν από αυτές και αποσκοπούν στον στην παύση επενεργειών στο ακίνητο, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από προϋπάρχον δικαίωμα επί του αυτού ακινήτου, υφίστανται και είναι πολύ καλά εδραιωμένες σε πολλά ευρωπαϊκά νομικά συστήματα. Η σημαντική αυτή νομική πραγματικότητα δεν μπορεί να αγνοηθεί και να γίνει δεκτό άνευ ετέρου ότι όλες οι αγωγές που αποσκοπούν στην προστασία των ακινήτων από προσβολές τρίτων πρέπει να χαρακτηρίζονται ως ενοχικές αγωγές σε υποθέσεις που αφορούν αδικοπραξίες και οιονεί αδικοπραξίες κατά την έννοια της Σύμβασης.

51 — Βλ. F. Lawson και B. Rudden, *The Law of Property*, Clarendon Press, Οξφόρδη, 1982, σ. 126.

52 — Ο F. Lawson, στο βιβλίο του με τον τίτλο: *A common lawyer looks at the civil law: five lectures delivered at the University of Michigan, November 16, 17, 18, 19, and 20, 1953*, Greenwood Press, Westport, 1977, σ. 143, επισημαίνει, ως εκ της ιδιότητάς του ως δικηγόρου του αγγλοσαξονικού δικαίου, ότι, στον τομέα των επενεργειών σε ακίνητα, «πρέπει να αναμένουμε να βρούμε μεγάλο μέρος του δικού μας δικαίου των αδικοπραξιών στο ηπειρωτικό εμπράγματο δίκαιο».

53 — Βλ. A. Gambaro, «Perspectives on the codification of the law of property, an overview», στο *European Review of Private Law*, τόμος 5 (1997), σ. 497 έως 504, ιδίως, σ. 502, όπου αναφέρεται ότι «τα συστήματα του αγγλοσαξονικού δικαίου δεν αντιμετωπίζουν το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων επί ενσωμάτων αντικειμένων ως μέρος του εμπραγμάτου δικαίου και η προστασία των εμπραγμάτων δικαιωμάτων επιτυγχάνεται δια της εφαρμογής του δικαίου περί αδικοπραξιών».

54 — Βλ. J. Rifkin, *The Age of Access: The New Culture of Hypercapitalism Where All of Life is a Paid-For Experience*, Tarcher/Putnam, Νέα Υόρκη, 2000, σ. 6, σ. 187 καθώς και σ. 236 έως 240.

57. Οι κανόνες περί συγκρούσεως δικαιοδοσιών που περιέχει η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν έχουν ως σκοπό να εναρμονίσουν τα ουσιαστικά δίκαια των συμβαλλομένων κρατών όσον αφορά την προστασία των εμπραγμάτων δικαιωμάτων. Αντίθετα, σκοπό έχουν «απλώς» να καθιερώσουν ομοιόμορφο σύστημα απονομής διεθνούς δικαιοδοσίας στα συμβαλλόμενα κράτη. Προς τούτο, το άρθρο 5, παράγραφος 3, ρυθμίζει το ζήτημα της δικαιοδοσίας επί ενοχικών αγωγών αποζημιώσεως και/ή αγωγών για την αποτροπή της επέλευσης επικειμένου ζημιογόνου γεγονότος⁵⁵. Εξάλλου, το άρθρο 16, σημείο 1, στοιχείο α', παρέχει δικαιοδοσία για ένα διαφορετικό είδος αγωγών στις οποίες, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που περιγράφεται ανωτέρω, μπορεί να περιλαμβάνονται και αγωγές με τις οποίες ζητείται να αναγνωριστεί η ύπαρξη περιορισμών της κυριότητας (όπως δουλειών, βαρών ή εκ του νόμου περιορισμών της κυριότητας που ενδέχεται να ωφελούν, σε τελική ανάλυση, ένα άλλο γειτονικό ακίνητο) και να τεθεί τέλος σε οποιαδήποτε παράνομη επενέργεια στο ακίνητο.

58. Η Σύμβαση, δεδομένου του σκοπού της που συνίσταται στη ρύθμιση θεμάτων απονομής διεθνούς δικαιοδοσίας, πρέπει να σέβεται τις, έστω και ατελείς, συνταγματικές επιλογές των εθνικών νομικών συστημάτων, όσον αφορά την ουσιαστική ρύθμιση της προστασίας των δικαιωμάτων επί ακινήτων. Η υπαγωγή όλων των μέσων προστασίας που προβλέπονται στο εμπράγματο δίκαιο και όλων των αγωγών αποζημιώσεως στην κατηγορία των υποθέσεων αδικοπραξίας του άρθρου 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη επέμβαση στις επιλογές αυτές. Περαιτέρω, μια τέτοια προσέγ-

γιση θα σήμαινε ότι ο κύριος ακινήτου ευρισκόμενου σε συμβαλλόμενο κράτος θα είχε τη δυνατότητα να ζητήσει έννομη προστασία για το ακίνητο αυτό, με την άσκηση αγωγών βασιζομένων στο εμπράγματο δίκαιο, στο κράτος της τοποθεσίας του ακινήτου, σε περίπτωση επενεργειών προερχομένων από άλλο κράτος, μόνον αν ο εναγόμενος είχε την κατοικία του σε συμβαλλόμενο κράτος, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 2, 4 και 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης.

59. Δεν νομίζω ότι το Δικαστήριο πρέπει να παρεμβαίνει με τέτοιο τρόπο σε καλά εδραιωμένες νομικές παραδόσεις. Το ζήτημα αν τα ακίνητα πρέπει να προστατεύονται από προσβολές προερχόμενες από γειτονικό ακίνητο με την καθιέρωση στη νομοθεσία περιορισμών του δικαιώματος της κυριότητας ή, αντίθετα, διά της εφαρμογής των διατάξεων περί αδικοπραξιών επιλύεται με διαφορετικό τρόπο από τα διάφορα νομικά συστήματα. Εφόσον η Σύμβαση σκοπό έχει απλώς να ρυθμίσει το πώς κατανέμεται η διεθνής δικαιοδοσία μεταξύ των διαφόρων συμβαλλομένων κρατών, σεβόμενη συγχρόνως τις ουσιαστικές ρυθμίσεις του καθενός στο πλαίσιο του εμπραγμάτου δικαίου και των διατάξεων περί αδικοπραξιών, όσον αφορά την προστασία της κυριότητας επί ακινήτων, η ερμηνεία των δικονομικών κανόνων της Σύμβασης και ο χαρακτηρισμός των ενδίκων υποθέσεων που εξετάζονται εν προκειμένω θα πρέπει να χωρούν με απόλυτο σεβασμό για τις διαφορετικές αυτές εθνικές ρυθμίσεις.

B — Ο νομικός χαρακτηρισμός αγωγών όπως η Immissionsabwehrklage

60. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η έννοια των «υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα

55 — Βλ. απόφαση Henkel, σκέψεις 46 και 47.

δικαιώματα επί ακινήτων» πρέπει να ερμηνεύεται αυτόνομα. Ενώ μια τέτοια ερμηνεία πρέπει να σέβεται τις μεταξύ των διαφόρων κρατών διαφορές όσον αφορά την επιλογή των νομικών συστημάτων προστασίας των δικαιωμάτων επί ακινήτων, πρέπει συγχρόνως να μην παύει να είναι μια αυτόνομη κοινοτική ερμηνεία. Με άλλα λόγια, η εν λόγω ερμηνεία δεν μπορεί να βασίζεται στο νόημα που αποδίδεται στην έννοια αυτή σε οποιοδήποτε συγκεκριμένο συμβαλλόμενο κράτος. Συνεπώς, είναι ανάγκη να διαπιστώνεται αν ο χαρακτηρισμός μιας υπόθεσης που γίνεται σε επίπεδο εθνικού δικαίου αντιστοιχεί στην αυτόνομη έννοια της αφορώσας εμπράγματο δικαίωμα υπόθεσης, όπως ορίστηκε προηγουμένως. Περαιτέρω, όπως έχει τονίσει το Δικαστήριο, η εν λόγω αυτόνομη έννοια δεν πρέπει να ερμηνεύεται ευρύτερα απ' όσο απαιτούν οι λόγοι που οδήγησαν στην απονομή αποκλειστικής δικαιοδοσίας στο δικαστήριο της τοποθεσίας του ακινήτου (*forum rei sitae*)⁵⁶.

61. Το ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί τώρα είναι αν μία αγωγή όπως η *Immissionsabwehrklage* υπάγεται στην αυτόνομη έννοια των εμπραγμάτων αγωγών του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α'. Πρόκειται για μια τυπική περίπτωση νομικού χαρακτηρισμού συγκεκριμένου είδους αγωγής, που εν προκειμένω είναι η *Immissionsabwehrklage*. Η δυσκολία σε μια τέτοια περίπτωση έγκειται στο ότι, όπως συμβαίνει συχνά στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, πρόκειται για χαρακτηρισμό όχι πραγματικών περιστατικών, αλλά αγωγής ή αξίωσης που θεμελιώνεται σε συγκεκριμένες εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις.

62. Στο πλαίσιο αυτό, όπως μόλις ανέφερα, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δεν ασκεί καμία επιρροή αυτό καθαυτό το γεγονός ότι στην Αυστρία, σύμφωνα με τη διάταξη περί παραπομπής, η *Immissionsabwehrklage* συνιστά, κατά το εθνικό δίκαιο, εμπράγματη αγωγή.

63. Ο εν λόγω χαρακτηρισμός απαιτεί, μάλλον, την αντικειμενική εξέταση του περιεχομένου και του σκοπού της *Immissionsabwehrklage*, η οποία θα επιτρέψει να διαπιστωθεί ποια είναι πράγματι η φύση της. Η εξέταση αυτή απαιτεί αντικειμενική προσέγγιση της *Immissionsabwehrklage*, στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το νομικό σύστημα στο οποίο εντάσσεται. Αφού προσδιοριστεί το ουσιαστικό περιεχόμενο και ο σκοπός της *Immissionsabwehrklage*, θα καταστεί δυνατό να κριθεί αν αντιστοιχεί στην αυτόνομη έννοια της εμπράγματης αγωγής του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης, λαμβανομένης υπόψη της εννοίας και του σκοπού που περιγράφονται ανωτέρω⁵⁷.

64. Κατά τη γνώμη μου, εναπόκειται τελικώς στο παραπέμπον δικαστήριο να προβεί στην ανάλυση αυτή της *Immissionsabwehrklage* στο πλαίσιο του εθνικού του δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, σκοπός της ανάλυσης του ακριβούς περιεχομένου και του σκοπού της *Immissionsabwehrklage*, η οποία είναι αναγκαία προκειμένου να διαπιστωθεί αν η εν λόγω αγωγή συνιστά εμπράγματη αγωγή κατά την έννοια του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', πρέπει να είναι να εξακριβώσει αν η εν λόγω αγωγή αποσκοπεί άμεσα στον προσδιορισμό από το δικαστήριο των ορίων της κυριότητας που

56 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 28 και 29 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

57 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 31 επ.

απορρέουν από τις σχέσεις μεταξύ γειτονικών ακινήτων, στοιχείο που είναι το πλέον κρίσιμο για τον συγκεκριμένο χαρακτηρισμό.

65. Θα παρατηρήσω, στο σημείο αυτό, ότι τα περισσότερα εθνικά νομοθετικά συστήματα περιέχουν νομικές διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν a priori περιορισμούς στο δικαίωμα της κυριότητας επί ακινήτου όσον αφορά τις εκπομπές που προέρχονται από γειτονικά ακίνητα⁵⁸.

66. Οι εν λόγω διατάξεις αφορούν άμεσα τη νομική οριοθέτηση των εξουσιών που απορρέουν από τα δικαιώματα της κυριότητας επί ενός εκάστου των γειτονικών ακινήτων. Συνεπώς, όταν ένα δικαστήριο εκδικάζει αγωγή που έχει ασκηθεί δυνάμει των διατάξεων αυτών και με την οποία ζητείται να απαγορευθούν οι προς αυτό εκπομπές, μπορεί βασίμως να υποτεθεί ότι το εν λόγω δικαστήριο επιβάλλει άμεσα περιορισμούς στο δικαίωμα κυριότητας, είτε περιορίζοντας την άσκηση του δικαιώματος της κυριότητας επί του ακινήτου από το οποίο προέρχονται οι εκπομπές είτε, αν αποφανθεί ότι το εν λόγω ακίνητο πρέπει να ανεχθεί τις εκπομπές, περιορίζοντας το δικαίωμα της κυριότητας επί του ακινήτου που θίγεται από αυτές⁵⁹.

67. Περαιτέρω, οποιοσδήποτε περιορισμός τον οποίο επιβάλλει, ενδεχομένως, το δικαστήριο στο θιγόμενο ακίνητο, αποφαινόμενο ότι ο κύριός του πρέπει να ανεχθεί τις εκπομπές από το γειτονικό ακίνητο, συνιστά πλεονέκτημα υπέρ του ενός ακινήτου, το οποίο συνίσταται στη δυνατότητα να προκαλεί ορισμένου επιπέδου οχλήσεις σε άλλο ακίνητο. Η επιβάρυνση αυτή δεν είναι αρκετά σημαντική για να συνιστά δουλεία επί του ακινήτου. Εν πάση περιπτώσει, όμως, συνιστά περιορισμό του δικαιώματος της κυριότητας επί του ακινήτου, ο οποίος, σε τελική ανάλυση, ευνοεί το άλλο ακίνητο και ο οποίος εξακολουθεί να υφίσταται ανεξαρτήτως της ταυτότητας των προσώπων που ασκούν την κατοχή στα γειτονικά ακίνητα⁶⁰.

68. Αν αυτό ισχύει για αγωγές όπως η Immissionsabwehrklage του άρθρου 364, παράγραφος 2, του ABGB, τότε δεν μπορεί εύκολα να υποστηριχθεί ότι το άμεσο αντικείμενο της παρούσας διαφοράς δεν είναι εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων. Στην περίπτωση αυτή, η Immissionsabwehrklage πρέπει να χαρακτηριστεί από το παραπέμπον δικαστήριο ως εμπράγματη αγωγή που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α'.

58 — Βλ., π.χ., το άρθρο 844 του ιταλικού αστικού κώδικα, όπου το σημείο εκκίνησης είναι οι περιορισμοί που επιβάλλει ο νόμος στο θιγόμενο ακίνητο, και όπου αναφέρεται ότι «1) [ο] κύριος ακινήτου δεν μπορεί να απαγορεύσει τις εκπομπές καπνού, θερμότητας, αναθυμιάσεων, θορύβων, δονήσεων ή άλλων παρομοίων επενεργειών από γειτονικό ακίνητο, εφόσον αυτές δεν υπερβαίνουν τα συνήθως αποδεκτά όρια, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή. 2) Κατά την εφαρμογή του κανόνα αυτού, το δικαστήριο πρέπει να συμβιβάζει τις ανάγκες της παραγωγής με τα δικαιώματα που πηγάζουν από την κυριότητα (...)» (ανεπίσημη μετάφραση).

59 — Όπως αναφέρει ο C. Von Bar, *The Common European Law of Torts*, τόμος I, Clarendon Press, Οξφόρδη, 1998, Ν. 533, σ. 551, οι διατάξεις αυτές του εμπραγμαίου δικαίου «σκοπό έχουν να οριοθετήσουν δύο εξίσου ισχυρά «απόλυτα» υποκειμενικά δικαιώματα». Οι «εν λόγω κανόνες ορίζουν τι μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει ο κύριος με το ακίνητό του σε σχέση με τον γείτονά του».

69. Επομένως, με βάση τα προηγηθέντα, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι αγωγή, άμεσος σκοπός της οποίας είναι να επιτύχει τον καθορισμό από το δικαστήριο των εκ του νόμου περιορισμών του δικαιώματος

60 — Βλ., στο πλαίσιο του γαλλικού νομικού συστήματος, R. Libchaber, «Le droit de propriété, un modèle pour la réparation des troubles de voisinage» στο *Mélanges Christian Mouly*, Παρίσι, Litec, 1998, I, σ. 421-423, σ. 425, σ. 427 και σ. 438-439.

κυριότητας οι οποίοι απορρέουν από τις σχέσεις γειτονίας μεταξύ ακινήτων και τον τερματισμό επενεργείας επί ακινήτου η οποία κρίνεται ασυμβίβαστη με τους εν λόγω περιορισμούς, πρέπει να θεωρείται ως εμπίπτουσα στην έννοια των «υποθέσεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων» του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης των Βρυξελλών. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει αν αυτό ισχύει στην περίπτωση της Immissionsabwehrklage του άρθρου 364, παράγραφος 2, του ABGB.

70. Ένα διαφορετικό αλλά συναφές ζήτημα είναι το κατά πόσο μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 364a του ABGB, σύμφωνα με το οποίο, οσάκις «η βλάβη προκαλείται από την εκπομπή ουσιών από [...] εγκεκριμένη από την αρχή εγκατάσταση επί του γειτονικού ακινήτου, κατά τρόπο που υπερβαίνει τα αποδεκτά όρια, ο κάτοχος του ακινήτου μπορεί μόνο να ζητήσει δικαστικά την αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας».

71. Σχετικώς, πρέπει να τονισθεί, πρώτον, ότι τα αυστριακά δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία, σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης, να εξετάσουν οποιοδήποτε διοικητικής φύσεως θέμα που τίθεται στο πλαίσιο της υπόθεσης. Επομένως, το ζήτημα της ύπαρξης, του περιεχομένου και των εννόμων αποτελεσμάτων κρατικής έγκρισης ή αδείας για τη λειτουργία του πυρηνικού εργοστασίου θα υπάγεται στη δικαιοδοσία της αρμόδιας τσεχικής δημόσιας αρχής «ενεργούσας στο πλαίσιο της ασκήσεως των εξουσιών της ως δημοσίας αρχής»⁶¹.

61 — Βλ., π.χ., απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1980, 814/79, Ολλανδικό Δημόσιο κατά Rüffer (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 493, σκέψη 8).

72. Δεύτερον, εφόσον δοθεί μια τέτοια απάντηση από τις αρμόδιες αρχές, η έγκριση της δημοσίας αρχής μπορεί να θεωρηθεί από τα αυστριακά δικαστήρια ως δεδομένη για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 364a του ABGB. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, ακόμη και όταν η Immissionsabwehrklage του άρθρου 364, παράγραφος 2, μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης, να υπάρχει το ενδεχόμενο να μην πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του εν λόγω άρθρου κατά το αυστριακό δίκαιο. Φυσικά, αν ασκούνταν σήμερα ενώπιον των αυστριακών δικαστηρίων μια τέτοια αγωγή *αποζημιώσεως*, βάσει του άρθρου 364a του ABGB, θα είχαν ενδεχομένως δικαιοδοσία να την εκδικάσουν δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 44/2001, ο οποίος είναι, σήμερα πλέον, εφαρμοστέος τόσο στην Αυστρία όσο και στη Δημοκρατία της Τσεχίας, όχι όμως και δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης.

Γ — Οι συνέπειες του χαρακτηρισμού της Immissionsabwehrklage ως αγωγής που υπάγεται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α'

73. Αν αμφότερα τα ακίνητα τα οποία αφορά η παρούσα υπόθεση βρίσκονταν στην Αυστρία, ο χαρακτηρισμός της Immissionsabwehrklage ως αγωγής που υπάγεται στην αποκλειστική δικαιοδοσία των αυστριακών

δικαστηρίων δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', δεν θα δημιουργούσε ιδιαίτερα προβλήματα⁶².

βασίμως να θεωρήσουν ότι έχουν αποκλειστική δικαιοδοσία.

74. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, καθόσον η διαφορά αφορά ακίνητα ευρισκόμενα σε δύο διαφορετικά κράτη, ο χαρακτηρισμός της Immissionsabwehrklage ως εμπράγματης αγωγής κατά την έννοια του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', δημιουργεί κάποια πιο λεπτά ζητήματα. Ενώ τα αυστριακά δικαστήρια μπορούν να θεωρήσουν ότι έχουν, δυνάμει του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', αποκλειστική δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγών που αποσκοπούν στην οριοθέτηση και την προστασία εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτου ευρισκόμενου στο αυστριακό έδαφος, είναι εξίσου αληθές ότι και τα δικαστήρια της Δημοκρατίας της Τσεχίας μπορούν επίσης βασίμως να θεωρήσουν ότι έχουν αντίστοιχη αποκλειστική δικαιοδοσία δυνάμει του εθνικού δικαίου, όσον αφορά το ακίνητο από το οποίο υποστηρίζεται ότι προέρχονται οι εκπομπές.

75. Κατά τη γνώμη μου, εφόσον η Immissionsabwehrklage χαρακτηριστεί στην προκειμένη περίπτωση ως εμπράγματη αγωγή κατά την έννοια του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', τότε τα αυστριακά δικαστήρια θα έχουν αποκλειστική δικαιοδοσία για εκδίκαση της υπόθεσης, ανεξαρτήτως του ότι και τα δικαστήρια της Τσεχίας μπορούν

76. Κατά συνέπεια, πρόκειται για περίπτωση συντρεχουσών αποκλειστικών δικαιοδοσιών. Αυτή η παράξενη κατάσταση φαίνεται εκ πρώτης όψεως να οδηγεί σε λογικό αδιέξοδο. Ωστόσο, η εντύπωση αυτή δεν είναι πάντοτε ορθή.

77. Υπενθυμίζεται, σχετικά, ότι η κατάσταση αυτή, όπου διαφορετικά δικαστήρια θεωρούν βασίμως ότι έχουν αποκλειστική δικαιοδοσία για την εκδίκαση εμπραγμάτων αγωγών που έχουν την αυτή βάση ή αφορούν το αυτό νομικό ζήτημα, αναγνωρίζεται και ρυθμίζεται από το άρθρο 23 της Σύμβασης. Η εν λόγω διάταξη ορίζει ότι, «όταν περισσότερα δικαστήρια έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, η υπόθεση εκδικάζεται από το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο».

78. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται, εκ πρώτης όψεως, σπάνια, συνεπεία του αυτονόητου μονοπωλίου δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους όπου ευρίσκεται το ακίνητο για εκδίκαση των εμπραγμάτων αγωγών και για εφαρμογή του εθνικού νομικού συστήματος. Ωστόσο, μπορεί να υπάρξουν περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 23, είτε όταν είναι από νομικής απόψεως αδύνατο να διαχωριστεί ένα ακίνητο από γειτονικά του ακίνητα

62 — Πράγματι, προβληματικός θα ήταν ακριβώς ο χαρακτηρισμός μιας τέτοιας αγωγής ως μη επιπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', ο οποίος θα οδηγούσε σε μάλλον παράδοξο αποτέλεσμα, αν ο εναγόμενος είχε την κατοικία του σε συμβαλλόμενο κράτος πλην της Αυστρίας. Στην περίπτωση αυτή, θα απονεμόταν γενική δικαιοδοσία στα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του εναγομένου που θα τα καθιστούσε αρμόδια να αποφανθούν σχετικά με τους εκ του νόμου περιορισμούς του δικαιώματος κυριότητας επί δύο ακινήτων που θα βρίσκονταν αμφότερα σε άλλο κράτος, ήτοι την Αυστρία.

συνεπεία του προς επίλυση νομικού ζητήματος ουσίας, είτε όταν ένα ενιαίο ακίνητο εκτείνεται στο έδαφος δύο διαφορετικών κρατών και δεν μπορεί να διαιρεθεί⁶³.

79. Στην υπόθεση Scherrens, το Δικαστήριο ασχολήθηκε εμμέσως με το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 23, χωρίς να δώσει καθαρή απάντηση⁶⁴. Στην εν λόγω υπόθεση, ο Scherrens ισχυριζόταν ότι ήταν μισθωτής, δυνάμει μιας και μόνο ενιαίας μισθωτικής συμβάσεως, καλλιεργήσιμης έκτασης που βρισκόταν στις Κάτω Χώρες (περίπου δώδεκα εκταρίων) και εκτεινόταν πέρα από τα σύνορα, σε βάθος επτά χιλιομέτρων εντός του βελγικού εδάφους (πέντε εκταρίων). Ο ισχυρισμός αυτός αμφισβητήθηκε από τους εκμισθωτές. Ο Scherrens άσκησε χωριστές αγωγές στις Κάτω Χώρες και στο Βέλγιο σχετικά με τις δύο αγροτικές εκτάσεις, οπότε ζητήθηκε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν τα δικαστήρια εκάστου κράτους είχαν αποκλειστική δικαιοδοσία για το κομμάτι γης που βρισκόταν στο έδαφός του. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «το άρθρο 16, σημείο 1, της Σύμβασης πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι σε διαφορά της οποίας το αντικείμενο είναι να προσδιοριστεί η ενδεχόμενη ύπαρξη συμβάσεως μισθώσεως που αφορά ακίνητη περιουσία ευρισκόμενη σε δύο συμβαλλόμενα κράτη, έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, όσον αφορά τα ακίνητα που βρίσκονται στο έδαφος εκάστου συμβαλλομένου κράτους, τα δικαστήρια του κράτους αυτού»⁶⁵.

80. Υιοθετώντας τη λύση αυτή, το Δικαστήριο απέφυγε στην πραγματικότητα να ανα-

γνωρίσει την ύπαρξη συντρεχουσών αποκλειστικών δικαιοδοσιών των δικαστηρίων αμφοτέρων των κρατών, για έκδοση αποφάσεως που θα κάλυπτε το σύνολο της επίμαχης έκτασης. Κατά συνέπεια, παρακάμφθηκε η εφαρμογή του άρθρου 23, υπέρ της οποίας είχε ταχθεί η Επιτροπή στο πλαίσιο της εν λόγω υπόθεσης Scherrens. Η προσέγγιση αυτή του Δικαστηρίου μπορεί να κατανοηθεί αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα δύο ευρισκόμενα σε διαφορετικά κράτη αγροτεμάχια, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας Mancini, «ήταν δυνατό να διαιρεθούν σε δύο χωριστά μέρη, από νομική άποψη, και, επομένως, μπορούσαν να υπαχθούν στη διεθνή δικαιοδοσία διαφορετικών εθνικών δικαστηρίων»⁶⁶.

81. Στην περίπτωση, ωστόσο, που τα δύο ακίνητα δεν μπορούν να διαιρεθούν από νομική άποψη, η ύπαρξη συντρεχουσών αποκλειστικών δικαιοδοσιών είναι όχι μόνο προφανής, παρά τη स्पανιότητα της, αλλά, επιπλέον, απαιτεί μια απλή λύση, σαν αυτήν που προβλέπεται στο άρθρο 23. Στο πλαίσιο αυτό, θα αναφερθώ μόνο στην κλασική περίπτωση κατά την οποία υφίσταται διαφωνία όσον αφορά την ύπαρξη ή την έκταση ενός βάρους μεταξύ των κυρίων δύο γειτονικών ακινήτων ευρισκομένων σε δύο διαφορετικά κράτη. Ο κύριος του δεσπόζοντος ακινήτου ισχυρίζεται ότι υπάρχει δικαίωμα διόδου υπέρ του ακινήτου του (π.χ., προκει-

63 — Βλ., όσον αφορά γενικούς τα προβλήματα επιλογής εφαρμοστέου δικαίου σε υποθέσεις που αφορούν ακίνητα ευρισκόμενα σε διαφορετικά κράτη, Niboyet, J. «Les conflits de lois relatifs aux immeubles situés aux frontières des États (frontières internationales et interprovinciales)» στο *Revue de droit international et de législation comparée*, 1933, σ. 468.

64 — Βλ., ιδίως, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mancini (απόφαση της 6ης Ιουλίου 1988, 58/87, Συλλογή 1988, σ. 3799, σημείο 3).

65 — Απόφαση Scherrens, σκέψεις 13 και 16.

66 — Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mancini στην υπόθεση Scherrens (σημείο 3, σ. 3799). Βεβαίως, η λύση αυτή ενέχει και μειονεκτήματα, στο βαθμό που καθένα από τα δικαστήρια θα μπορούσε να εκδώσει ουσιαστικά αντιφατικές προς τα άλλα αποφάσεις όσον αφορά το κεντρικό ζήτημα της παρούσας υπόθεσης, που είναι η ύπαρξη ή όχι, μίσθωσης, που, στην ουσία, είναι μία και μόνο.

μένου να εξασφαλιστεί πρόσβαση σε δημόσια οδό) επί του γειτονικού ακινήτου. Ο κύριος του γειτονικού αυτού ακινήτου αποκρούει τον ισχυρισμό επικαλούμενος τον απόλυτο χαρακτήρα του δικαιώματος κυριότητας επί του ακινήτου του.

82. Η αγωγή που αποσκοπεί στην αναγνώριση της ύπαρξης ή στην οριοθέτηση ενός τέτοιου περιορισμένου δικαιώματος στο δουλεύον ακίνητο πρέπει να χαρακτηριστεί ως εμπράγματη αγωγή κατά την έννοια του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης και όχι ενοχική. Το δικαστήριο που θα εκδικάσει την αγωγή αυτή θα αποφανθεί άμεσα επί εμπραγμάτων δικαιωμάτων ως εξουσιών επί πραγμάτων. Οι κύριοι αμφοτέρων των ακινήτων ενδέχεται να αλλάξουν, αλλά το περιορισμένο δικαίωμα θα εξακολουθήσει να υφίσταται ενόσω διαρκεί η κατάσταση η οποία δικαιολογεί την ύπαρξή του. Επιπλέον, καθόσον η ύπαρξη ενός τέτοιου δικαιώματος σημαίνει ότι το δικαίωμα κυριότητας επί του δουλεύοντος ακινήτου περιορίζεται από το βάρος, θα πρόκειται για περίπτωση όπου τα δύο ακίνητα σαφώς δεν είναι δυνατό να διαιρεθούν από νομική άποψη. Θα ήταν από νομική άποψη αδύνατο να αναλυθούν τα εμπράγματα δικαιώματα επί του ενός ακινήτου χωρίς να εξεταστεί συγχρόνως και το εμπράγματο δικαίωμα επί του άλλου. Το γεγονός αυτό αρκεί, κατά τη γνώμη μου, για να δικαιολογήσει την υπαγωγή μιας τέτοιας υπόθεσης στο πεδίο του άρθρου 23 της Σύμβασης.

83. Στην εξεταζόμενη εν προκειμένω υπόθεση, δεν πρόκειται ακριβώς για περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα βαρύνοντα το γειτονικό ακίνητο. Όμως, δεδομένου ότι η εξεταζόμενη αγωγή αποσκοπεί στον καθορισμό των ορίων ενός δικαιώματος κυριότητας, τα οποία δεν μπορούν να διευκρινιστούν αν

προηγουμένως δεν οριοθετηθεί το πεδίο του δικαιώματος κυριότητας επί του γειτονικού ακινήτου, είναι ανάγκη να αναγνωριστεί ότι τα δύο εμπλεκόμενα ακίνητα δεν είναι στην πραγματικότητα δυνατό να διαιρεθούν από νομικής απόψεως.

84. Το ότι είναι πρακτικά ευκολότερο να ερμηνευθεί στενά η έννοια της εμπράγματης αγωγής στο πλαίσιο του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', προκειμένου να αποφεύγονται καταστάσεις συντρεχουσών αποκλειστικών δικαιοδοσιών που υπάγονται στο άρθρο 23 και συνεπάγονται επιλογή δικαστηρίου από τον ενάγοντα, αποτελεί ασφαλώς ένα στοιχείο που δεν μπορεί να αγνοηθεί. Ωστόσο, δεν πιστεύω ότι είναι σωστό να επιτρέπεται η ερμηνεία της έννοιας των εμπραγμάτων υποθέσεων του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', και ο αντικειμενικός χαρακτηρισμός συγκεκριμένου τύπου αγωγής ως εμπίπτοντος στην έννοια αυτή να εξαρτάται από την εκ των υστέρων διαπίστωση της ενδεχόμενης ύπαρξης συντρεχουσών αποκλειστικών δικαιοδοσιών, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι το άρθρο 23 της ίδιας της Σύμβασης είναι εκείνο που προβλέπει ρητά και ρυθμίζει τέτοιες καταστάσεις συντρεχουσών αποκλειστικών δικαιοδοσιών.

85. Όσον αφορά το πρόβλημα της επιλογής δικαστηρίου, δεν υπάρχει, κατ' αρχήν, τίποτε το μεμπτό στη δυνατότητα επιλογής του δικαστηρίου που θα επιληφθεί της διαφοράς όταν εμπλέκονται στην υπόθεση ακίνητα που δεν είναι δυνατό να διαιρεθούν από νομική άποψη⁶⁷. Αυτή η επιλογή δικαστηρίου είναι απλώς συνέπεια του γεγονότος ότι σε ένα μόνο δικαστήριο μπορεί να δοθεί η

67 — Βλ. τις προσφάτως διατυπωθείσες προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση C-1/04, *Staubitz-Schreiber* (υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου, σημεία 70 επ.), όπου υποστηρίζεται ότι η επιλογή δικαστηρίου από τον ενάγοντα «[s]ólo representa una optimización de las posibilidades procesales, fruto de la existencia de foros concurrentes, en la que no hay nada ilícito» (σημείο 72).

δυνατότητα να εκδώσει απόφαση επί του εν λόγω αντικειμένου και το απλούστερο κριτήριο για την επιλογή του δικαστηρίου στο οποίο απονέμεται αυτή η δικαιοδοσία είναι, σύμφωνα με το άρθρο 23, το κριτήριο του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου.

86. Πιστεύω, επίσης, ότι η προτεινόμενη λύση είναι εκείνη που ταιριάζει περισσότερο στο σύστημα που καθιερώνει το άρθρο 5, παράγραφος 3, όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο αφότου εκδόθηκε η απόφαση Bier⁶⁸. Κατά το σύστημα αυτό, υφίστανται συντρέχουσες ειδικές δικαιοδοσίες για την εκδίκαση υποθέσεων αδικοπραξίας, των δικαστηρίων του τόπου όπου έλαβε χώρα η ζημιογόνος συμπεριφορά καθώς και των δικαστηρίων του τόπου όπου επήλθε το ζημιόγono αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί, ανάλογα με το τι θα επιλέξει ο ενάγων, ενώπιον των δικαστηρίων εκάτερου των τόπων αυτών.

87. Θα ολοκληρώσω τις προτάσεις μου με μερικές τελικές παρατηρήσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να ασκούν τη δικαιοδοσία που τους απονέμει η Συνθήκη σε περιπτώσεις όπως αυτή που μας απασχολεί εν προκειμένω.

88. Ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου παρέχεται στον κύριο του ακινήτου το δικαίωμα να απολαμβάνει τα δικαιώματά του χωρίς να υφίσταται προσβολές από το γειτονικό ακίνητο και να ζητεί τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για την άρση τους ισοδυναμεί με υιοθέτηση *κανόνων εμπραγμάτου δικαίου*. Αντίθετα, αγωγή με την οποία ζητείται η επιδίκαση αποζημίωσης

στηρίζεται σε κανόνα που αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση *κανόνος περί ενοχικής ευθύνης*, με βάση τον οποίο ο κύριος πρέπει να ανέχεται τις εκπομπές, αλλά δικαιούται να απαιτήσει αποζημίωση στο πλαίσιο του συστήματος αστικής ευθύνης⁶⁹. Τόσο οι κανόνες περί αστικής ευθύνης όσο και οι κανόνες περί εμπραγμάτων δικαιωμάτων σκοπό έχουν να επιλύουν διαφορές που αφορούν τις προσβολές και συνιστούν διαφορετικούς τρόπους προστασίας του δικαιώματος της κυριότητας επί του ακινήτου που υφίσταται τις εκπομπές. Στην πραγματικότητα, όταν το ενώπιόν του υποβαλλόμενο ζήτημα αφορά προσβολή ακινήτου, αυτό που καλείται σε τελική ανάλυση να κάνει ο δικαστής ή άλλος τέμνων τη διαφορά είναι να επιλέξει μεταξύ ενός κανόνα εμπραγμάτου δικαίου και ενός κανόνα περί ενοχικής ευθύνης.

89. Πρέπει να υπενθυμίσω, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο της Σύμβασης, δεν πρόκειται για επιλογή μεταξύ νομικών λύσεων στο ζήτημα ουσίας, αλλά για επιλογή μεταξύ δικαστηρίων που έχουν συντρέχουσες δικαιοδοσίες. Ακόμη και αν η υιοθέτηση ενός κανόνα περί ενοχικής ευθύνης ενδέχεται να είναι η καλύτερη δυνατή λύση στο πρόβλημα των διασυννοριακών ραδιενεργών εκπομπών, όπως προκύπτει από την ανάλυση του «κόστους συναλλαγής»⁷⁰, το Δικαστήριο

69 — Σχετικά με τη διάκριση αυτή, η οποία δεν αντιστοιχεί πλήρως στην παραδοσιακή διάκριση μεταξύ εμπραγμάτων και ενοχικών αγωγών που περιγράφεται ανωτέρω, βλ. G. Calabresi και A. Melamed, «Property Rules, Liability Rules, and Inalienability: One View of the Cathedral» στο *Harvard Law Review*, τόμος 85, 1972, σ. 1089, ιδίως σ. 1092.

70 — Βλ. R. Posner, *Economic Analysis of Law*, 5η έκδοση, 1998, Aspen Publishing, Νέα Υόρκη, σ. 68 έως 71, ο οποίος υποστηρίζει ότι θα πρέπει να εφαρμόζεται κανόνας περί ενοχικής ευθύνης οσάκις το «κόστος συναλλαγής» είναι υψηλό και κανόνας εμπραγμάτου δικαίου οσάκις το εν λόγω κόστος είναι χαμηλό. Το κόστος αυτό θα είναι υψηλό στις περιπτώσεις που οι επιβλαβείς επενέργειες που προέρχονται από ακίνητο ευρισκόμενο σε ένα κράτος επηρεάζουν πολλά ακίνητα και πρόσωπα σε άλλο κράτος. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που ο «ρυπαίνων» στο πλαίσιο κανόνα του εμπραγμάτου δικαίου, προκειμένου να εξακολουθήσει να ασκεί τη δραστηριότητά του, πρέπει να «αγοράσει» το «δικαίωμα να ρυπαίνει» από καθέναν από τους κύριους των θιγόμενων ακινήτων.

68 — Απόφαση Bier, σκέψεις 24 και 25, και, μεταγενέστερα, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 1990, C-220/88, Dumez France και Tracoba (Συλλογή 1990, σ. I-49, σκέψη 10), απόφαση της 7ης Μαρτίου 1995, C-68/93, Shevill κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-415, σκέψεις 20 και 33), απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1995, C-364/93, Marinari (Συλλογή 1995, σ. I-2719, σκέψη 11), και απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-18/02, FDS Torline (Συλλογή 2004, σ. I-1417, σκέψη 40).

δεν δικαιούται να προτιμήσει αυτή τη λύση όταν καλείται να ερμηνεύσει τους κανόνες της Σύμβασης περί συντρεχουσών δικαιοδοσιών. Σκοπός της Σύμβασης δεν είναι να δημιουργήσει ομοιομορφία μεταξύ των ουσιαστικών νομικών ρυθμίσεων των συμβαλλομένων κρατών που αφορούν την προστασία των δικαιωμάτων επί ακινήτων με το να υπαγάγει όλα τα ένδικα βοηθήματα, που στηρίζονται στην ευθύνη από αδικοπραξία και στο εμπράγματο δίκαιο, στην έννοια των υποθέσεων αδικοπραξίας του άρθρου 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης. Αντίθετα, διαπνέεται από την επιθυμία για ύπαρξη συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων δικαστηρίων.

90. Επομένως, οσάκις ανακύπτουν ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας μεταξύ συμβαλλομένων κρατών, όπως εν προκειμένω, ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης τους στο πλαίσιο της Σύμβασης είναι ακριβώς να συνδέεται η δικαιοδοσία επί διαφορών εξ αδικοπραξίας με τη δικαιοδοσία επί διαφορών περί εμπραγμάτων δικαιωμάτων. Οσάκις τα δύο γειτονικά ακίνητα βρίσκονται σε διαφορετικά συμβαλλόμενα κράτη, τα δικαστήρια αμφοτέρων των εν λόγω κρατών θα πρέπει να μπορούν να επικαλεστούν αποκλειστική δικαιοδοσία όσον αφορά την εξέταση των εκ του νόμου περιορισμών του δικαιώματος της κυριότητας επί του ακινήτου που βρίσκεται στην περιφέρεια δικαιοδοσίας του καθενός. Ομοίως, πρέπει να θεωρούνται τα δικαστήρια αμφοτέρων των κρατών αρμόδια να επιληφθούν της υπόθεσης από την άποψη της ευθύνης εξ αδικοπραξίας, οσάκις η ζημία

προκαλείται σε ένα κράτος και η ζημιόγonos συμπεριφορά λαμβάνει χώρα σε άλλο κράτος.

91. Αν αμφότερα τα δικαστήρια δεχθούν να εκδικάσουν τις διαφορετικές αυτές αγωγές που στηρίζονται στο δίκαιο περί αδικοπραξιών και στο εμπράγματο δίκαιο, δημιουργείται κίνδυνος εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων. Στην περίπτωση αυτή, θα ενεργοποιηθούν οι διατάξεις περί εκκρεμοδικίας και συνάφειας που περιέχονται στα άρθρα 21 και 22 της Σύμβασης, οι οποίες θα αποτρέψουν το ενδεχόμενο αυτό⁷¹.

92. Το να παρέχεται σε καθένα από τα δικαστήρια αυτά η δυνατότητα να αποφαίνεται είτε σχετικά με τα όρια του δικαιώματος της κυριότητας είτε σχετικά με τυχόν ευθύνη από αδικοπραξία ή και για αμφότερα τα ζητήματα αυτά, όταν τίθεται ζήτημα επιβλαβών επενεργειών σε ακίνητο το οποίο εκτείνεται σε δύο διαφορετικά κράτη θέτει, σε κάθε περίπτωση, ζήτημα «εξαγωγής» του κόστους από το ένα κράτος σε άλλο. Αν, παραδείγματος χάριν, το δικαστήριο το οποίο τελικώς θεωρεί εαυτό αρμόδιο, ως το πρώτο επιληφθέν, να κρίνει την υπόθεση στο σύνολό της, είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το θιγόμενο ακίνητο, ενδέχεται να εκδώσει την

71 — Βλ. αποφάσεις της 8ης Δεκεμβρίου 1987, 144/86, Gubisch Maschinenfabrik (Σύλλογη 1987, σ. 4861, σκέψη 8), και Tatry, σκέψη 32, όπου υπενθυμίζεται ότι, ο λόγος υπάρξεως των διατάξεων αυτών είναι «η αποφυγή παραλλήλων διαδικασιών ενώπιον των δικαστηρίων διαφορών συμβαλλομένων κρατών και της εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από αυτές».

απόφασή του χωρίς να συνεκτιμήσει το κόστος και τα οφέλη της δραστηριότητας που προκαλεί τη ρύπανση στο κράτος προέλευσης των εκπομπών, αλλά μόνον το κόστος που συνεπάγονται οι εκπομπές στο δικό του κράτος. Ο κίνδυνος αυτός «εξαγωγής» του κόστους είναι πραγματικός. Ωστόσο, η λύση στο πρόβλημα αυτό πρέπει να δοθεί στο επίπεδο των συγκεκριμένων δικαστικών αποφάσεων που εκδίδουν τα εθνικά δικαστήρια τα οποία επιλαμβάνονται πρώτα των εν λόγω διαφορών.

93. Στο πλαίσιο αυτό, το πνεύμα συντονισμού και συνεργασίας που διαπνέει τη Σύμβαση θέτει στο επίκεντρο τη σημασία της εμπιστοσύνης στα εθνικά δικαστήρια κατά την επιτέλεση του διασυνοριακού έργου τους. Το στοιχείο αυτό προσλαμβάνει ιδιαίτερη βαρύτητα στο πλαίσιο ακριβώς υποθέσεων διασυνοριακών εκπομπών από και προς ακίνητα ευρισκόμενα σε διαφορετικά κράτη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η εκδοθησόμενη απόφαση πρέπει να αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον διακρατικό χαρακτήρα της κατάστασης. Αυτό σημαίνει ότι τα εθνικά δικαστήρια που έχουν δικαιοδοσία να εκδικάζουν υποθέσεις με διακρατικές διαστάσεις στο πλαίσιο των κανόνων που καθιερώνει η Σύμβαση έχουν ειδικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τον διακρατικό χαρακτήρα της διαφοράς, δηλαδή από την ανάγκη αποτροπής του κινδύνου «εξαγωγής» του κόστους στον οποίο προαναφέρθηκε.

94. Οι εν λόγω υποχρεώσεις πηγάζουν, πρωτίστως, από το γεγονός ότι υπάρχουν όρια όσον αφορά την αναγνώριση αποφάσεων οι οποίες προσκρούουν στη δημόσια τάξη των νομικών συστημάτων στο πλαίσιο των οποίων ζητείται η αναγνώρισή τους⁷². Καθόσον μία δικαστική απόφαση αφορά

κατάσταση με στοιχεία αλλοδαπότητας, όπως προσβολές σε ακίνητο πέραν των εθνικών συνόρων, η εν λόγω απόφαση θα έχει συνέπειες σε άλλα κράτη και, ως εκ τούτου, μπορεί να ανακύψει ζήτημα αναγνώρισής της στο εξωτερικό. Επομένως, τα δικαστήρια του συμβαλλομένου κράτους που έχουν δικαιοδοσία να επιληφθούν της υπόθεσης πρέπει να τηρήσουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το ενδεχόμενο εκδόσεως αποφάσεως που θα αντίκειται σε διατάξεις δημοσίας τάξεως άλλου κράτους⁷³.

95. Προκειμένου για υποθέσεις που αφορούν προσβολές πέραν των εθνικών συνόρων, οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, κατ' αρχάς, κατά την επιλογή του πλέον καταλλήλου ενδίκου βοηθήματος. Αν το εθνικό νομικό σύστημα επιτρέπει την προστασία της κυριότητας ή άλλου δικαιώματος επί ακινήτου είτε με την εφαρμογή κανόνα εμπραγμάτου δικαίου είτε με την εφαρμογή κανόνα περί ενοχικής ευθύνης, η διακρατική διάσταση της υποθέσης και οι πιθανές δυσκολίες πραγματοποίησης ολοκληρωμένης ανάλυσης κόστους και οφέλους ενδείκνυται, ίσως, να επηρεάσουν την εν λόγω επιλογή. Δεύτερον, οι ίδιοι λόγοι που επιβάλλουν να ληφθεί υπόψη ο διακρατικός χαρακτήρας της κατάστασης μπορεί πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν κατά τη στάθμιση όλων των λυσιτελών στοιχείων για την εκτίμηση του ύψους της ζημίας ή την εκτίμηση του κινδύνου επελεύσεως τέτοιας ζημίας.

73 — Η παρούσα υπόθεση αφορά τη Σύμβαση και όχι τον κανονισμό 44/2001, αλλά, εκ πρώτης όψεως, δεν υπάρχει λόγος να μην γίνει δεκτό ότι τα εθνικά δικαστήρια στα οποία απονέμεται δικαιοδοσία βάσει του εν λόγω κανονισμού ενεργούν στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου, υπό την έννοια ότι υπόκεινται στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Οι αρχές αυτές, εν προκειμένω, είναι η αρχή της αναλογικότητας, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

72 — Βλ. άρθρο 27, παράγραφος 1, της Σύμβασης.

III — Πρόταση

96. Επομένως, το Δικαστήριο θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να δώσει στο προδικαστικό ερώτημα που του υπέβαλε το Oberster Gerichtshof την ακόλουθη απάντηση:

«Αγωγή με την οποία ζητείται άμεσα να προσδιοριστούν οι εκ του νόμου περιορισμοί του δικαιώματος της κυριότητας που απορρέουν από τις σχέσεις γειτονίας μεταξύ ακινήτων και να παύσει η προσβολή ακινήτου η οποία δεν συμβιβάζεται με τους περιορισμούς αυτούς πρέπει να θεωρείται ότι υπάγεται στην έννοια των «υποθέσεων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων» του άρθρου 16, σημείο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε από τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, περί προσχωρήσεως του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας, από τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982, περί προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, από τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989, περί προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, και από τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996, περί προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει αν αυτό ισχύει για την Immissionsabwehrklage του άρθρου 364, παράγραφος 2, του Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch.»